ՕՒՐԲԱԹ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,476 — Կ. ՊՈԼԻՍ 1904 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 4—17 — 9 ՌԱՄԱԶԱՆ, 1322 — 4 ԹՇՐԻՆԻ ՍԱ՛Ն 1320 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

بوزانتيون

ارمنیجه یومی وسیاسی غزته، صاحب امتیاز و مدیر مسئولی

بوزانت كچيان

مطبعه واداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرو

دار سعادت

Բիւզանդիոն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՆՈՐ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆԻՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

Լոյսե՛ր կ'ողողեն զմեզ, ծանօթ և անծանօթ ճառագայթներ, ճաճանչող փոփոխումներ ակնախտիղ տեսարան մը կը պարզեն այս դարուս մէջ, զոր արդար է կոչել լոյսերու և լուսաւորութեան դար։ Կ'ուզէ՞ք տեսնել լուսարձակ, փայփլուն, մետաղական փոփոփոխումներ, բայց աւասիկ ամէն օր կ'գրեն անոնց մասին. Հիւսիսային Ծովի Անգլ. ձկնորսներուն պարզած և Պալթիկի Նաւատորմին չդիտած Աւեբլէնի ճերմակ լոյսը, ելեկտրական պայծառ լոյսին հետ, կ'գործածուին լուսաւորութեան մէջ. Հերձեան լուսալիքներն ալ գործնական արդիւնքներ կուտան անթել հեռագրաց մէջ, անդրմանիշակ ճառագայթներ յաջողապէս կ'բուժեն կեթեռը, Ռէօնթկէնի Ք. ճառագայթները վիրահատութեան մէջ գնահատելի ծառայութիւններ կ'մատուցանեն, վերջապէս Ամերիկացի և Անգլիացի գիտնոց խօսքով Ք. ճառագայթք քաղցկեղի մորթային դէպքերը պիտի ապաքինեն, թէև ասիկա արգելք մը չէ որ Տօքթ. Տուայէն ալ իր կողմէն քաղցկեղը «Էբօնով» բուժելու փորձեր չկատարէ, որոցմով իր վրայ հրաւիրեց Բարիզի բժշկական ուսանողներու պոռչտուքը, և մեծայարգ Բթօֆէգէօսի մը կծու հեգնութիւնները։ Ն. ճառագայթները միայն չկրցին աչքի զարնող օգուտ մ'ընծայել. յայտնի կ'երեւի թէ ուղեղին գործող կեդրոններն արտոյող այս ճառագայթներու համբաւէն բան մը պակսած ըլլալու է, բայց ասոր հակառակ ուրանիումի և ռատիումի փոփոփոխումները պէտք եղածէն ա'լ աւելի խօսիլ կուտան իրենց վրայ։ Հանրային ուշադրութիւնն այս կողմ դարձած է առ այժմ, ուր Պէքըրէլը ուրանիումի փոփոփոխումները լուսաւոր ճառագայթներուն հետ չփոթելով հանդերձ, քիչ մնաց մեծ համբաւ չիներ, եթէ Կիւստավ Լըպօն մէջտեղ չգար՝ էմանացիօնի և լուսաբանող յայտնութեանց չարքին մէջ, մեծ տեղ մը պիտի գրաւէին անտարակոյս Տօքթ. Լըպօնի յանդուգն ենթադրութիւնները, որոնք մեծագոյն հերքումը պիտի ըլլան երկարատեւ աշխատութեամբ ձեռք բերուած գիտական և իմաստասիրական սկզբունքներուն։ Հիմա Պէքըրէլ կրնայ վստահ ըլլալ. Կիւստավ Լըպօն ա'լ իրմով չպիտի զբաղի ապահովաբար, ըստ որում համայն գիտական աշխարհին խօսք հասկցնելու, համոզիչ բացատրութիւններ տալու հարկադրուած է, իր նորագոյն ենթադրութեանց մասին։ Հիմա նայի՛նք Կիւստավ լը Պօնի ենթադրածն ի՛նչ է։ «Ամէն մարմնոց հիւլէները, կամ ինքնաբերաբար, և կամ թէ զանազան պատճառներու ազդեցութեան տակ իրարմէ կ'անջատուին դանդաղօրէն. հիւլէներն անսպառ ամբարանոցներ են զօրութեանց, անոնք մէկզմէկէ զատուելով, բաժնուելով նիւթը կ'ձեւափոխեն ու կ'վերածեն զայն զօրութեան։ Հետեւաբար, մարմնոց հիւլէները միմիայն իրարմով հաստատ հաւասարակշռութեան մէջ բռնուած ոյժերէ կ'կազմուին. և այս հաւասարակշռութենէն կ'ծագին ծանրութեան, ձեւի և ամրութեան նման բնական յատկութիւնք մարմնոց։ Այս գաղափարը կ'առաջնորդէ զմեզ ընդունիլ թէ նիւթ և զօրութիւն իրարու չաղապատուած են։ Մէջհիւլէական զօրութիւն կ'կոչենք զօրութեանց այն ամբողջութիւնն որուն հաստատուն հաւասարակշռութենէն նիւթն յառաջ կուգայ։ Նիւթին հաստատունութիւնը, ձեւը, գոյնը, վերջապէս անոր քիմիական յատկութիւնք դիւրաւ կրնան ջնջուիլ, փոխուիլ և անհետանալ, բայց այս ամէն փոփոխելիութեանց և անհետացումներուն մէջէն, որոշակի չափուած, կշռուած մարմնոց զանգուածն և անոր կշիռը վերջապէս անփոփոխելի կը կարծուէր և զոր ամէն անգամ վերագտնել հնար կ'ըլլար։ Այս վերջին անփոփոխելիութիւնն արդար և երեւոյթներու չարժական այս մեծ ովկէանոսին մէջ, միակ հաստատուն, անչարժ, անյողդողդ հանգամանքը կ'ըլլար։ Մարմնոց նախապէս ճշտուած կշռոյն եւ զանգուածին անփոփոխելիութիւնը, կամ մեր բառերով, անոր զօրութեան յայտանիշը, նիւթին միակ հաստատուն յատկանիշն էր։ Նիւթը կը կազմէ ուրեմն հրաշալի կերպով յարաբերական տարրը՝ յորմէ ձեւացած են տիեզերք և անոր մէջ բնակող էակները։ Հարիւր տարուան գերագոյն յարատեւութիւններէն ետքն հազիւ իմն հասկցուած էր թէ երկու բաներ գոյութիւն ունէին. նիւթը՝ անծանօթ եւ անքննին, որ հիմնական գոյացութիւնն էր իրերուն, և զօրութիւնը՝ որ նիւթը չարժման մէջ պիտի դնէր։ Հիմա բոլոր մարմնոց հիւլէները, իրենց անհունապէս փոքրութեան, պզտիկութեան հակառակ, գոգցես ճշմարիտ մոլորակային դրութիւններ են, որք մարդուս գլխու պտոյտ տուող իրենց անհամեմատ արագութեան մէջ կ'դառնին, կ'մղուին, կ'առաջնորդուին ամէնէ զօրութիւններու կողմէ, որոց օրէնքը, ինչպէս նաև հանգամանքը գլխովին անծանօթ կ'մնան մեզի։ Հիմա է որ կ'սկսինք մեք հասկնալ նիւթի մասին մեր ըրած բանդագուշանաց մեծութիւնը։ Արդարեւ մեք հիմա գիտենք թէ ո՛չ անազդական է անիկա, ո՛չ յաւիտենական և ո՛չ ալ վերջապէս ենթակայ է այն ամենապարզ օրէնքներուն, մեր նախնական, տարրական մեքենագիտութեան, որուն մէջ վերջ ի վերջոյ նիւթը պարփակած ըլլալ կ'կարծէին գիտունք, կ'ըսէ Կիւստավ լը Պօն։»

Կ'մնայ մեզ գիտնալ թէ առ հասարակ գիտական աշխարհի կողմէն, ի՛նչ ընդունելութիւն պիտի գտնեն մեծանուն Տօքթորին այս ենթադրութիւնները, վասն զի, ինչպէս կարելի է գուշակել արդէն, մէկէ աւելի առարկելի կէտեր կ'նշմարուին անոնց մէջ։ Նախ և առաջ՝ գիտելի կէտ մ'է թէ յարգելի Տօքթորին պերճախօս ցուցմունք և բացատրութիւնք բաւական պիտի սեպուի՞ն գիտնոց մտքերը համոզելու թէ ամէն մարմնոց հիւլէները կազմուած են իրարմով հաւասարակշռուած խել մ'ոյժերէ և ո՛չ թէ, ինչպէս սովորաբար կ'ընդունուի, այդ հիւլէները հաւասարակշռուած են ոյժերով։ Թէ մարմնոց բնական յատկութիւնք զօրութեանց այս հաւասարակշռումէն արդասիքն են պարզապէս և թէ ինքնաբերաբար, կամ նոյն իսկ ո և է արտաքին պատճառի մ'ազդեցութեամբ, մարմնոց մէջ հիւլէական զօրութեան հաւասարակշռումին քայքայմամբ, նիւթին զանգուածին հետ, անոր կշիռն ալ պիտի քայքայուի, մնայ, առանց մին և միւսը՝ յարատեւ ջանքերու կ'կարօտի հաստատութիւն գտնելու համար։ Երկրորդ, ենթադրենք թէ գիտական աշխարհն յօժարի ընդունիլ նիւթը՝ իբր ամբողջութիւն մը հաւասարակշռուած մէջհիւլէական զօրութեանց, բայց կարելի պիտի ըլլա՞յ ընդունիլ տալ նաև ասոր ամենապարզ հետեւութիւնը թէ բոլոր մարմինք ճառագայթող են և ինքնածին։ Անտարակուսելի է որ այս կէտերն առեն մը հարցական ձեւով պիտի չըլլին գիտական հարցումներու վրայ, թէպէտ միւս կողմէ Կիւստավ լը Պօնի ենթադրութեանց հաստատուն ալ անկարելի չըլլայ։ Արդէն այս դարն անկարելիութիւն չի ճանչնար գիտական երեւոյթներու մասին, և մեք այս բառին յաճախակի գործածումէն քիչ մը խուսափելու ենք. մնաց որ հարիւր տարուան գերագոյն ջանքերով ձեռք բերուած արդի գիտական և իմաստասիրական համոզումներն հիմէն քանդելու չափ զօրաւոր պիտի համարուի՞ առ այժմ. ասոր ստոյգ պատասխանը ժամանակէն պիտի առնենք։ Թերեւս յառաջատեսութիւնը կ'խուսափի այս միջոցիս գիտուն մտքերէ որոց և վճռող ըլլալու համար այս նիւթին մէջ, բայց ասոր համար ալ հարկ անհրաժեշտ էր ունենալ այնքան վճիտ և այնքան պայծառ լոյս մը, որով կարելի ըլլար տեսնել, զննել և լուսաբանել մարմնոց հիւլէներուն մէջ անցած դարձածով։ Մինչեւ այս պայծառ լոյսին գիւտը, կը վախնամ որ Տօքթոր Կիւստավ լը Պօնի ենթադրութեանց բովանդակ չարքը գիտական առասպելներու կարգը պիտի անցնի չատերու կողմէ։

Ք. ՈՍԿԵՐՉԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ

ԱՅԲ ՈՒ ԲԷ՞Ն ԹԷ Ա—ԲԸ—ԳԸ

Անցեալներս, Բիւզանդիոնի մէջ պատմելով վարժարանի մը ուսուցչաց միջեւ տեղի ունեցած վիճաբանութիւնը, կ'հարցնէր թէ ո՞րն աւելի մանկավարժական է, այբ, բէն, գիմ թէ ա, բը, գը ձեւը։ Ինչ որ ալ ըլլայ մեր նորելուկ նորասէր սկսնակ ուսուցիչներն և կայկօրէն անոնց հետեւող երկրորդականները, համոզուած չեմ թէ մեր մանկանց ա, բը, գը սովրեցնել աւելի օգտակար ու նպատակայարմար է. ընդհակառակն. որովհետեւ այդ ձեւը ուսանելով՝ աշակերտն … չ'ըներ։ Օրինակի համար. բէնին և փիւրին՝ միօրինակ բը կամ փը կ'ըսեն. գիմին և քէին՝ գը կամ քը. տիւնին և թոյին՝ տը կամ թը. ձային և ծային՝ ձը կամ ծը. ջէին և ճէին՝ ջը կամ ճը։ Արդ, երբ աշակերտուն կ'թելադրեն … բառերն հեգել, տարակոյս չկայ թէ երկուքն ալ միօրինակ բըով պիտի հեգէ՝ առանց գիտնալու թէ ո՛րն է բէնով կամ ո՛րն է փիւրով։ Տո՛ւր իրեն Գոբեքէն եւ … բառերն որ հեգէ. միօրինակ գըով պիտի հեգէ, առանց գիտնալու թէ ո՛րն է գիմով և ո՛րն է քէով, որովհետեւ իրեն համար միօրինակ գը մը կայ։ Մեթոտ մը որ օգտակար ըլլալէ աւելի վնասակար է և նպատակայարմար չէ, չենք կրնար մանկավարժական համարել, ո՛վ որ ալ ըլլայ անոր պաշտպանը։ Դարձեալ, ես չեմ կրնար հասկնալ թէ տղուն բէնին տեղ բը, գիմին տեղ գը սովրեցնելուն մէջ ինչ չահ կայ. դարերէ ի վեր գործածուած անուններ փոխելուն չահն ի՞նչ է. չէ՞ որ մէն մի գիր իրեն յատուկ անուն մը տալու է. ինչո՞ւ փոխենք անոնց հեղինակին, երիցս երանեալ Ս. Մեսրոպայ տուած անունները։ Կարգ մը ուսուցիչներ ունինք որք սոսկ ցուցամոլութեամբ և համբաւի աչքին փոշի նետելու համար նորելուկ բառեր գործածելով կ'ուզեն խաբել ծնողքները, որպէս թէ իրենց խնամքին յանձնուած աշակերտներուն նոր ու չահեկան բաներ կ'սորվեցնեն, ինչ որ բոլորովին դատապարտելի ընթացք մ'է և մեր տղոց վնասակար։

Ռոստով — ՌՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

ՊՈՂՈՑԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Եթէ առտուն կանուխ, երբ դեռ փողոցի լամբարներն իրենց աղօտ և պլպլուն լոյսը կ'ցոլան փողոցի սալայատակներուն վրայ,—Բերայի մեծ պողոտայէն վար իջնէք, բաւական չահեկան երողութիւններու ականատես պիտի ըլլաք։ Ուրեք ուրեք չեղումներ ընելով ձեր ճամբէն, հաւավաճառներու աղտոտ խանութներու առջեւ պիտի գտնէք ինքզինքնիդ, ուրկէ կենդանական չունչի, մխացող լամբարի մը բուրդ ի բուրդ արձակած ծուխին, իրարու վրայ սեղմուող կենդանիներու ջերմութեան բարկ չաղապատումը մը պտոյտ կուտայ ձեր գլուխին։ Իրարու քով չորս հինգ խանութներ կան, և առաւուան այս պահուն իսկ, ուր գիշերապահի ճռկանին բիրտ հարուածները դեռ կ'արձագանգեն հեռուէն, սալայատակներուն վրայ, և հազիւ մէկ քանի հոգի իրենց գործի չտապին մէջ, տրագափոխ քայլերու իրերայաջորդ դոփիւնով և հազի քերթուկ հատակտուններով կ'պատռեն արչալոյսի այս խաղաղ լռութիւնը,—այն ատեն իսկ հաւերու լեզապատառ կռինչներ, վառեակներու սարսափահար աղաղակներ, հնդկահաւերու հատկլտուկ կոչեր, երկա՛ր, ուժգին, սկսած են ծայր տալ հաւավաճառներու փողոցէն։ Այս խանութներէն մէկը մտնենք, եթէ կ'հաճիք։ Երկու կողմերը խոչոր, կոչտ վանդակներ, ուր թխմուած են հաւեր, վառեակներ, հնդկահաւեր, բադեր. չարժելու տեղ չէ մնացած հէգ կենդանիներուն, որոնք ի զո՜ւր կ'փնտռեն ազատութիւնը, խաղաղ հանգիստը, վազվզուքը՝ ընդարձակ, հարթ կանաչութիւններու վրայ, թառ ծառերու անքայլ հովանիին տակ, եղկ ընկողմանումը տաքուկ աղբի կոյտերու վրայ, և զուարթ խաղերն իրարու հետ։ Հոս, այս անձուկ վանդակներուն մէջ, մէկուն թեւն անցած է ուրիշի մը վզին, մէկուն խթանը մխուած է ուրիշին կուրծքը, և այլք ճզմուած, ճմլուած, հազիւ վիզերնին դուրս ցցած են վանդակին ձողերուն մէջէն։ Մէկ քանի հաւեր, խանութին ընտանիները, կամ հիւանդներն անտարակոյս, ազատ թողուած են, և այս պահուն կծկուած են խորչի մը մէջ՝ վանդակներու քովիկը։ Աղտոտ լամբար մը, խանութին մէջտեղ, սիւնի մը վրայ զամուած խոչոր բեւեռէ մը կախուած, կ'լուսաւորէ խանութը։ Սիւնը կատարելապէս սեւցած է արձակուած ծուխէն, որ չիտակ, անխոտոր կը սլանայ առաստաղն ի վեր, միապաղաղ, հարթ հաւասար կերպասում մը յառաջ բերելով հոն, ուր կ'հասնին իր ծուէնները։ Ծարպի, աղուամազի, արիւնոտ փետուրներու, փոշիի բաւական պատկառելի խառ մը պատած է լամբարը, և լոյսը՝ արդէն պլպլուն, աղօտ, աւելի եւս կ'փըթփըթայ այս զարմանալի և նորօրինակ պրիսմակին մէջէն մաղուելով։ Բայց այս աղտեղի լամբարն իր տմոյն լոյսով, տրտմութիւնը, տեսարանի մը ականատես պիտի ընէ մեզի։ Սիւնին կրթնած, լամբարին ճիչդ տակը, խոչոր կողով մը կայ դրուած, գրեթէ կլորցած իր վրայ դիզուած փետուրներէն, հաւերու արիւնի փերթերէն, որոնք տարիներով կուտակուած են հոն, կարծես ցոյց տալու համար թէ քանի՜ն իրենց էութիւնը զոհ տուած են վայրագ քիմքեր գգուելու, կամ սնայդ ճաչակներու գոհացում տալու համար։ Երեք յաղթանդամ մարդիկ կեցած են խանութին մէջ, իրենց առօրեայ գործին սկսելու պատրաստ. և ահա մէկուն հրամանին վրայ, թեւերնին վեր կ'առնեն, կարչնեղ, ջլապինդ բազուկներ ցուցադրելով, և խանութին խորը կախուած մեծկակ գոգնոցներ կ'կապեն իրենց կուրծքին. Չուլի խոչոր կտորներ են ասոնք, որոնց վրայ հաւերու և հաւազգիներու ամբողջ սերունդներ բան մը ձգած են իրենց էութենէն։ Ալ ո՛չ մէկ ծակոտիք կամ խորչ կ'տեսնուի անոնց վրայ. ընդհակառակն ցցուածքներ կան, փետրիկներու և արեան կայլակներու եզծ խառնուրդներէ գոյացած։ Քիչ մը վերջ դանակները ձեռք կ'առնուին, դանակներ, որոց չեղփին մէջտեղը սկսած է բոլորակ մը գոյանալ՝ օրական յղկումներէ մաչելով։ Եւ ահա վանդակէ մը դուռը կ'բացուի, և երեք հաւեր, աղուոր, գեղեցիկ, բիրտ կերպով դուրս կ'քաչուին, առանց վայրկեան մ'իսկ նայելու թէ թեւերը դէմ կ'առնեն դուռին, կոտրատելու աստիճան։ Խեղճերը կ'ճչեն լեզապատառ, բայց ո՞վ է կարեւորութիւն տուողը։ Սպանդն է որ պիտի սկսի։ Մարդն ակռաներուն մէջտեղ կ'սեղմէ դանակին չեղփը, հօրիզոնական դիրքով, և իրարու քով կ'պրկէ պինդ՝ հաւուն թեւերը, որ կծկծանքի վերջին աղաղակ մ'ալ կ'արձակէ, ու մարդն արագաբար կ'հաւաքէ հաւուն ոտուըները, թեւերուն տակ, և գլուխը դէպ ետեւ, թեւերուն վերի կողմը, ոտքերուն վրայ կ'սեղմէ. հէգ հաւուն այն պահուն կլոր զանգուած մ'եղած է մարդուն ձախ ձեռքին մէջ, և հազիւ կուրծքը կարող կ'ըլլայ չարժելու դէպ յառաջ, մեծ չնչառութեան մը, ատա՜զ, վերջին ուլուլեններուն թափին տակ։ Ու այսպէս, երեք հաւերը, այն երեք մարդոց կողմէ կ'երկնցուին դէպի կողովին մէջտեղ։ Դանակը կ'չողայ, մեղմիկ մը կը քսուի հաւուն վզին, և սեւերանգ, կարմիր արեւնի տաքուկ ցայտք մը դուրս կը խուժէ կոկորդէն. դանակին ծայրովը ուժգին հարուած մը կ'տրուի հաւերու գըլխուն, և զայն մաքրելով անոնց փետուրներուն վրայ, կ'մխուի մեծղի կողովին վերեւ, բոլորակ մասին վրան։ Մարդն իր մատուըներուն մէջէն ազատ կ'թողու հաւին ոտուըները, որոնք արագաբար կ'սկսին չարժիլ ետ ու առաջ։ Հիմա զննիչը կատարը բռնած, դէպ առաջ կ'մղէ վիզը, ազատ ընթացք տալու համար արեան հոսումին, որ չոգիի անսոր սպիտակ ծուէններու չղարչումի մէջ կուգայ փըթփըթալ ողորկեր կողովին մէջ։ Կենդանին մարմինը, հոգեվարքի հուսկ յետին ջղապնդումին մէջ կ'ոգորի, կ'տապլտկի ջիղը ուժգին պրկումին մէջ. և ահա կ'սկսի փետրատումը, արագ, լիրբուուն. կարծես թէ գալանի մը թաթերն են որ կ'երթան մարմին մը յօշոտել։ Իրանին փետրատումն աւարտած է ա՛լ հիմա։ Վիզին և պոչին փետուրները մնացած են միայն։ Բայց չարժումը, պրկումը կ'չարունակուի դեռ. վզի փետուրները կ'ցցուին, կ'փքանան. պոչի փետուրները հովահար մը կ'ձեւացնեն, որ կ'ծալլուի ու կ'բացուի. ա՛լ աւարտած է աչխատութիւնը։ Եւ հաւը կ'նետուի կողով, նոր փրցուած փետուրներու փափուկ կոյտին մէջ։ Անկումի թափը կարծես նոր ոգեւորութիւն մը կուտայ մորթուած անասունին, որուն մէջ դեռ բոլորովին չէ մեռած կեանքի նշոյլը, և ոտքերու ջղուտ հարուած մը ճերմակ փետրիկներու և նուրբ աղուամազներու ամպ մը կ'հիւսէ կողովէն վեր ու կողովին մէջ։ Կամաց կամաց վար կ'իջնայ փետրադէզը, ու ամբողջ կ'ծածկէ երեք հաւերու մարմինները, որք դեռ իրենց վերջին ցնցումներուն մէջ ոլորքներ, տարուբերումներ յառաջ կ'բերեն, և ահա քիչ վերջն ամէն ինչ կ'խաղաղի։ Ա՛լ չեն երբեւէ փետուրները, ա՛լ հանգիստ և խաղաղ կ'մնայ ամէն ինչ։ Դողահար կուլուլուլու մ'է որ կ'փրթի խանութին մէկ ծայրէն։ Երեք հնդկահաւեր են այս անգամ, երեք առողջ կենդանիներ։ Չուան մը կ'անցուի կողովին վերէն, սիւնին վրայ, և ամուր կ'կապուին անասուններուն ոտուըները, ու նոյն տխուր գործողութիւնը կ'սկսի։ Արիւնը կ'հոսի ակնթարթի մը մէջ, ու մէկ քանի վայրկեան չարունակ, խղճ տուող կեանքի մը գերագոյն մղումին ուժին տակ թեւերնին կ'թպխփեն, նախ արագ, տենդոտ, մարմնի փետուրներու ցցունքով, և ջիղերու դողդողանքին հետ, մինչեւ որ կատարելապէս արձանանայ, մեռեալ նիւթ դառնայ այն կայտառ մարմինը, որուն մէջ վայրկեան մը առաջ կեանքի աւիշը կ'հոսէր, որ էութիւն մ'էր, գործօն մէկ հիւլէն չարժուող Աչխարհին, փայլուն արտայայտութիւն մը կեանքի։ Ու այսպէս կ'չարունակէ անզօրմ նախճիրը կենդանական աչխարհին մէջ, տարիներով, առանց որոչողութիւն դնելու մօր կամ ձագուկին միջեւ։

Այս յուզիչ տեսարանին ականատես ըլլալէ, փոքրիկ, քնքչիկ կենդանիներու հոգեվարքին,—զազիր եսամոլութեան, տափակ, գռեհիկ որկորամոլութեան մը համար անմեղ անասուններուն ենթարկուած տանջանքներուն, հուսկ յետին ջղապրկումներուն ներկայ ըլլալէ վերջ, կ'խորհիմ թէ բուսակերներն իրաւունք չի՞ ունենար ըսելու թէ պէտք է ամենայն այս սիրուն անասնիկներուն եղերը նայելու։

ՊԱՐՈՅՐ

ՎԻՐԱԲՈՒԺՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անցեալ ուրբաթ իրիկուն, Վիեննայի Բժշկ. Ընկերութեան սրահին մէջ ընդարձակ տեղեկագիր մը կարդացուեցաւ, վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուելիք հիւանդն ողնածուծէն թմրեցնելու, այսինքն անզգայացնելու նոր գիւտին վրայ։ Այս տեղեկագիր մանրամասնօրէն բացատրելէ ետք թէ Բրօֆ. Տօքթ. Մօղէգլինկ Մօրհօֆ իր տեսչութեան տակ գտնուող հիւանդանոցին մէջ 200 գործողութիւններու առեն հիւանդն ողնածուծէն թմրեցնելու յաջողած է, կ'եզրակացնէ թէ այլեւս հարկ չպիտի մնայ քլօրօֆօրմի գործածութեան, ուրկէ յաճախ վտանգներ յառաջ կուգան։ Անդրոյն փափկութեան պատճառաւ Բժշկ. Ընկերութեան սրահը լեցուած էր ունկնդիրներով, մեծագոյն մասը բժիշկներէ։ Թմրեցնելու այս նոր եղանակն ա՛յն պատճառաւ գնահատելի է, զի թմրողն ամենեւին չի կորսնցներ ինքզինքը, և բնականաբար մահու վտանգին ալ ենթակայ չըլլար, ինչպէս է, երբեմն, քլօրօֆօրմի գործածութեան առեն։ Վիճակագրու-

---

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՀԵՆՐԻՔ ՍԵՆՔԵՒԻՉ (44)

ԲՈՒԼԱՆԻԵՑՔԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ.—ԺԱ.

—Այս անձն իր վերինեան երեւոյթներուն աղէկ պիտի գայ։ Տարօրինա՛կ բան, չարունակեց Տիկին Օսնովսքա իրա՛ւ սիրուն է, և սակայն Տիկին Մաչքօ չա՛տ աւելի հրապոյր կ'ազդէ վրաս։ Գալով սա պզտիկ Գասթէլլիին, սքանչելի՛ է, բայց դիտեցի՞ր, չարունակ իր վրայ կ'խօսին և քիչ բան մը խօսիլը չե՛ն'ք յաեր բնաւ։

—Շա՛տ ուսեալ և չա՛տ խելացի ճանչցուած է, պատասխանեց Մառի, քիչ մը վախկոտ թերեւս, Զավիլովսքիին պէս... Սակայն պէտք է ներկայացնել բանաստեղծը սա տիկիններուն։

Երկու օր վերջ, արկած մը վրայ հասաւ, որ գէթ հիմակուհիմա, մէկդի ցրրուեց այս ծրագիրները։ Տիկին Բոլանիեցքի սանդուխին վրայ սխալ քայլ մ'առաւ, ինկալով բաւական ծանր ճմլումներ ստացաւ, այնպէս որ բժիշկը չա՛տ մը օրեր բացարձակ հանգիստ պատուիրեց իրեն։ Ամուսինը զինքը խնամեց բաւականէն աւելի հոգատարութեամբ։ Բարձրաձայն ընթերցումներ կ'ընէր անոր, քովի սենեակին մէջ կ'աչխատէր, որպէսզի պէտք եղած ատեն չուտով կատարէ կնոջն հրամանները։ Իրենց բարեկամներն ալ կ'շրջապատէին դեռատի կնոջն համակրական ցոյցերով։ Շարունակական անձկութիւն մ'եղաւ այս։ Ամենքն ալ կուգային լուրեր առնել։ Տէր և Տիկին Մաչքօ, Տիկին Պառնից, Տէր և Տիկին Օսնովսքի։ Այս վերջինը մանաւանդ գրեթէ բռնութեամբ հիւանդին սենեակը կ'մտնար։ Այն ատեն անվերջանալի պատմութիւններ ծայր կուտային. Հառմ, Սըժվիրսքի, իր ամուսինը՝ Լինէթ Զավիլովսքի, առանց գլխաւոր նիւթերը կ'ըլլային։ Մանաւանդ՝ որպէս իր խօսակցութեան նիւթերուն մչտնջենական առարկան էին...։

—Ճշմարիտը խօսելով, կ'ըսէր Մառիին, պէտք է որ օգնես ինծի։ Ամբողջ ծուղակ մը մեքենայել տուի։ Գլուխս կրակի մէջ է։ Երեւակայէ՝, սա Զավիլովսքին սիրտս կ'գրաւէ՝ Ժօզէֆը նախանձոտ ընելու չափ. բայց ինքը զգացման այնպիսի երանգներ՝ նրբութիւններ ունի որ սա խեղճ Ժօզէֆը չպիտի կրնար ըմբռնել։ Վերջապէս համոզուած եմ թէ երկուքն ալ, Լինէթն և ինքը—աւելորդ է ըսել թէ բանաստեղծին վրայ կ'խօսիմ ո՛չ թէ Ժօզէֆին վրայ—իրարու համար ստեղծուած են։ Բանաստեղծութի՜ւն և բանաստեղծութի՜ւն։ Մի՛ ծաղրեր, Մառի, խենդի տեղ ալ մի՛ դներ զիս...։ Դուն չե՛ս ճանչնար Լինէթը։ Իրեն համար ընտիր մէկը պէտք է։ Երբե՛ք չպիտի ամուսնանայ Բոբովսքիին հետ...։ Թէեւ Բոբովսքին քերովբէի մը դէմքն ունենայ...։ Ո՛չ, երբե՛ք չհանդիպեցայ այդքան հրեչտակային դէմքի մը... Թերեւս Իտալիոյ մէջ... Ուֆիծծիինց մուզէոնին մէջ...։ Բայց գիտե՞ս թէ Լինէթ ի՛նչ ըսաւ ինձ այդ Բոբովսքիին մասին. «Անմիտ մ'է։» Մտածէ՛ քիչ մը, բանաստեղծն ու ինքն ո՛րքան իրարու պիտի յարմարէին. ինչ վէպ մը պիտի ըլլար, եթէ, առաջին անգամ զիրար տեսնելնուն, սիրահարուէին իրարու։ Լինէթ, իր տենչերովը, անկէ զատ զո՞վ պիտի գտնէր, զինքն աւելի լաւ ըմբռնող։ Ինչ ապրուած վէպ մը պիտի ըլլար, սիրելիս, ո՛րքան հաճոյքով պիտի զբօսնէի՛ք...։ Մ'հ, հիմակուընէ կ'տեսնեմ թէ պիտի սիրեն զիրար։ Աչխարհն ա՛յնքան ձանձրանալի է որ ասանկ տեսարանի մը համար մեր բոլոր ճիգերը թափելու ենք։ Ասկէ զատ, գործը չա՛տ դժուար չերեւար ինծ։ Մօրաքոյրն ալ անդադար կ'կըրկնէ. «Ո՛ւր պիտի գտնէ ասանկ ամուսին մը, իրեն արժանի։» Վախնամ քիչ մը ձանձրացուցի ձեզ, բայց ա՛յնքան քաղցր է խօսիլ այսպիսի նիւթի մը վրայ ու կարգադրել գործը։

Արդարեւ, այս չաղակրատութիւնը Մառիի խելքը գլխէն առաւ։ Երբ Սթաս տուն վերադարձաւ, իրեն պատմեց Զավիլովսքիի և Լինէթի մասին ըսուածները։

—Տիկին Օսնովսքի բարի սիրտ մ'ունենալու է, և ես բաւական կ'սիրեմ զայն ատոր համար։ Բայց ինչպիսի՜ չղագրգռուած խանդոտ արարած մ'է, մեծդ Աստուած...։ Ի՜նչ բաներ կ'անցնին կը դառնան մտքին մէջ։

—Ըսէ՛ աւելի թէ խելագար մ'է։ Տարբերութիւնը մե՛ծ է։ Խանդը գրեթէ միչտ սրտին ուղղընթաց է...։ Ընդհակառակն, խելագար մը սրտի ցամաքութիւն մը ցոյց կուտայ առէպ...։ Գլուխը կրակի մէջ, բայց սիրտը սառած է։

—Ձե՛ռ սիրեր Տիկին Օսնովսքան։

Բոլանիեցքի, արդարեւ, երբեք չէր սիրեր զայն։ Բայց այս անգամ փոխանակ ուրանալու կամ հաստատելու այդ հակակրութիւնը, սկսաւ դիտել իր կինը, տարօրինակ հետաքրքրութեամբ։ Մազերը ցրուած, կոհակաձեւ կ'իյնային ձիւնթրին վրայ, և այդ գորչ ալեծփումին վերեւ հիանալի գլուխը ծաղիկի մը պէս կ'ոռողուէր։ Աչքերը սովորականէն աւելի վճիտ կապոյտ մ'առած էին կարծես. կէս բացուած չրթունքներուն մէջէն պզտիկ ու ճերմակ ակռաները կ'փայլէին՝ գոհաբատիկի մը մարգրիտներուն պէս։ Բոլանիեցքի անոր վրայ ծռեցաւ ու մրմնջեց, ձայնը նուաղած, այլայլած.

—Ո՛րքան գեղեցիկ ես այս իրիկուն։

Դէմքը կրակի մէջ, համբոյրներով ծածկեց դեռատի կնոջ բերանն ու արտեւանունքը։ Բայց ամէն մէկ համբոյրը կը սարսռացնէր կինը սուր ցաւի մը զգայութեան տակ...։ Ինչո՜ւ այսօր միայն կը նշմարէր իր գեղեցկութիւնը։ Նախկին անտարբերութիւնը, այս վայրկենական բիրտ մոլուցքը, այս դէմքն ուր անասնական տենչը կ'վառէր, էութեան ամէնէն փափուկ, ամէնէնուրբ նեարդները կ'թրթռացնէին։

—Թո՛ղ զիս, ըսաւ, գլուխն անդին դարձնելով։

ԺԲ

Մառիի անհանգստութիւնը կարճատեւ եղաւ։ Քրեթէ չաբաթ մը վերջ կրցաւ ամուսնոյն հետ ճաչի երթալ Պիժիելենց տունը։ Այս վերջինները, առաջին տաքերուն պատճառաւ իրենց գիւղի տունն երթալ էին հաստատուելու։ Զավիլովսքի ալ իրենց հետ էր։ Ա՛լ կ'յարգէին զինքը, առաջուանէն աւելի։ Սեղանին վրայ, խօսակցութեանց նիւթն Օսնովսքիենց վրայ դարձաւ, այն Հառմէական կամ փլոբեննեան երեւոյթներուն վրայ զորս կազմաւորել կ'հրաւէր Տիկին Աննէթ, Օր. Գասթէլլիի վրայ, և այն հետաքրքրութեանը վրայ զոր բանաստեղծը ներչնչած էր այս Տիկիններուն։

—Պէտք է գիտնալ թէ երբե՛ք այդ տիկիններուն տունը չպիտի երթամ, եթէ ամբողջ աչխարհի գանձն ինծի տրուիլ իսկ խոստացուի, գոչեց Զավիլովսքի։

—Նախ անոնց հետ ծանօթանանք մեր տան մէջ, առաջարկեց Մառի։

—Տիկին, կ'աղաչեմ, ասանկ պարագայի մը մէջ պիտի ուզէի փախչիլ։

—Ինչո՞ւ ուրեմն, ընդմիջեց Սթաս, մարդ ո՛չ միայն պէտք է քաջութիւն ունենայ իր զգացումներուն, այլ նաև իր ստանութիւններուն համար։

Տիկին Պիժիելենց իր կողմէ աւելցուց.

—Բայց անչո՛ւչտ։ Հոգ մի՛թէ ամչնալու բան մը կա՞յ։ Ճիչդ մարդոց աչքերուն մէջ նայեցէ՛ք, և ըսէ՛ք անոնց. «Ես ստանաւորներ կ'յօրինեմ, որովհետեւ ստանաւորներ կ'յօրինե՛մ։»

—Այսպէս, ինչ որ ըսի ըմբռնեցիք, չարունակեց Մառի...։ Նախ մեր տան մէջ պիտի ներկայացնեմ ձեզ, դուք անոնց պիտի հրամցնէք ձեր քարդը, յետոյ միասին պիտի երթանք անոնց տունն անցընել իրիկունը։

—Թաքստոց մը պիտի գտնամ ինծի համար։

—Եւ եթէ չատ պարկեշտօրէն խնդրէի ձենէ իմ առաջարկիս գործադրութի՞ւնը։

—Այն ատեն, այո՛, պիտի երթայի։

Այտերը թեթեւ կարմրութեամբ մը ծածկուեցան։ Արագ նայուածք մը նետեց Մառիի վրայ։ Դեռատի կինը տժգունած էր. դէմքն ա՛լ աւելի պլուորցած կ'երեւնար։ Կարելի էր ինքզինքը տասնըվեց տարեկան աղջնակի մը հետ չփոթել։ Երբեք ա՛յսքան հիանալի երեւցած չէ՛ր իրեն։ Մ'հ, ինչպէս պիտի կրնար մերժել ինչ որ կ'ըսէր։

—Պէտք է բռնութիւն բանեցնել ձեր վրայ, չարունակեց դեռատի կինը. որովհետեւ դեռ չէ՛ք տեսած Օր. Գասթէլլին, բայց, յետոյ, յիմարի պէս պիտի սիրահարուիք իրեն։

—Ե՛ս, տիկին, գոչեց Զավիլովսքի, մէկ ձեռքը կուրծքին վրայ դրած իբրեւ բողոքի նչան, ե՛ս սիրահա՛ր Օր. Գասթէլլիին։

Ա՛յնքան անկեղծութիւն, ա՛յնքան խանդավառութիւն դրած էր իր բողոքին մէջ որ այս անգամ Տիկին Բոլանիեցքի ինքն ալ, քիչ մը վրդովուած զգաց ինքզինքը։ Այս միջոցին Սթաս գործի վրայ կ'խօսէր Պիժիելենի հետ։ Սիկառ մը վառած էր ու սենեակին սառերին մէջ, ամէն անգամ որ զայն չրթունքին կ'առնէր, չէկ ցոլք մը կ'մարմրցնէր մօրուքը։ Զավիլովսքի, աչքերը միչտ Մառիի քաղցր դէմքին վրայ սեւեռած, չկրցաւ ինքզինքը զսպել սա՛ մտածումէն որ եթէ ինք երջանկութիւնն ունեցած ըլլար անոր հետ ամուսնանալու, ա՛յնքան հեչտանքով ներս չպիտի քաչէր սիկառի մը ծուխը, ա՛յնքան ոգեւորութեամբ չպիտի խօսէր գործի վրայ. ծունր դրած անոր առջեւ՝ պիտի պաչտէ՛ր զայն։ Այն ատեն, ամառնային այս գեղեցիկ գիչերուան ու կնոջ այս քաղցր դէմքին հրապոյրին տակ, ներչնչման հուր մը տիրեց ամբողջ էութեանը։ Սկսաւ, նախ կիսաձայն, յետոյ հետզհետէ աւելի բարձր ձայնով արտասանել իր վերջին քերթուածներէն մէկը, Ջինոր Կոփոռնէր։ Այս ոտանաւորին մէջ տեսակ մը կարօտախտ կար որ կ'մխար անմերձենալի անբիծ կոյս բանի մ'ի տես...։ Լռութիւն տիրեց։ Միայն զինքը մտիկ կ'ընէին, հիացած։ Ինքն ալ, բանաստեղծութեամբ և սիրով գինովցած, միայն այն ատեն արթնցաւ երազէն, երբ Բոլանիեցքիի կառքը պատրաստուեցաւ։

—Այսպէ՛ս, վաղը չէ միւս օր, ըսաւ իրեն Մառի, ֆօյէ օ'Կէլին պատրաստ պիտի ըլլաք։

—Այո՛, պատասխանեց... և խոնարհելով, համբոյրով մը չրթունքը մեղմօրէն դպցուց դեռատի կնոջ ձեռքին։

(Շար.)

թւնք կ'հաստատեն թէ գործողութեան ենթարկուողներէն չատեր մարմնով և մտքով միանգամայն թմրած ըլլալնուն համար կենազրաւ եղած են։

Մէկ քանի տարիներ առաջ թմրեցուցիչ մը գտնուեցաւ որ զերծ կ'պահէր ենթական այդպիսի վտանգներէ։ Պծն քաղաքին մէջ գերման ծանօթ վիրաբոյժ Պիռ՝ քօքային ներարկելով հիւանդին ողնայարին մէջ, կատարելապէս զգայազիրկ եղաւ անոր մարմնոյն այն մասն որ ողնայարին ներարկման տեղէն մօտէն ճիւղաւորուած ջիղեր ունէր իր մէջ, բայց թմրութեան այս եղանակին ընծայած գլխաւոր առաւելութիւնը սա էր որ վիրահատութեան ցաւը չզգացող հիւանդը կատարելապէս կ'պահէր իր գիտակցութիւնը, կ'տեսնէր իր չուրջը տեղի ունեցածները, կ'լսէր, կ'խորհէր և կրնար չարժիլ. զգայազրկութիւնը կ'պակսէր միայն իրեն. այսինքն վիրաբոյժին նշդրակին հարուածը չէր զգար։ Տօքդ. Պիռ իր այս գիւտն ընելէ ետք, Վիեննայի բժիշկ. վարժարանին յայտնեց անոր կիրարկման դրութիւնը. թէպէտ ի սկզբան այնչափ վստահ չէր յաջողութեան։ Առաջին անգամ Բաօֆ. Մօզէդինկ և իր օգնականը Զիլպըրմարք ընդունեցին թմրեցնելու այդ ծրագիրն և գործադրեցին զայն իրենց ամէն վիրահատական գործողութեանց ատեն, և այժմ վիճակագրական ապացոյցներով այնչափ վստահութիւն ձեռք բերին անոր յաջողութեան, որ հրատարակութեան կուտան զայն։

Վերոյիչեալ 200 հիւանդներուն վրայ թմրեցուցիչ այս նոր դրութեան արդիւնքներուն վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ տալէ ետք, Տքդ. Մօզէդինկի օգնական Տքդ. Զիլպըրմարք համառօտակի բացատրեց այդ դրութեան կերպն ու եղանակը, որ գործադրուած էր Մօզէդինկի հիւանդանոցին մէջ եւ տեղեկութիւններ տուաւ գործողութեանց ընթացքին և արդիւնքին վրայ։ Գիտական այդ բանախօսութենէն կ'քաղենք հետեւեալները։ Մորթը լաւ մը մաքրելէն ետք, ողնայարին չորրորդ եւ հինգերորդ յօդուածներուն միջեւէն ողնածուծին մէջ կ'խոթեն ներարկիչ ասեղն եւ կ'ներարկեն դեղը։ Երեք վայրկեան ետք հիւանդը մրջնոյ անցքի զգացողութիւն մը կ'ունենայ ոլոտներուն վրայ, և երկու վայրկեան ետքն ստորին որովայնի մասն անզգայ կ'ըլլայ, և տասն վայրկեանէն ալ երկու զիստերը կ'անզգայանան։ Ինչպէս ըսինք, հիւանդն ինքզինք չի կորսնցներ. գիտէ թէ վիրաբուժական գործողութեան մը պիտի ենթարկուի. գործողութեան կ'հետեւի առանց ցաւ զգալու։ Շատ հազուադէպ է որ հիւանդը փսխելու տրամադրութիւն մ'ունենայ, եւ եթէ ունենայ իսկ սան մը կ'ուզէ մէջը փսխելու համար։ Քլորոֆորմով թմրող հիւանդի մը փսխելը չատ վտանգաւոր է. զի զգայազիրկ հիւանդին փսխածքը թոքերուն մէջ մտնելով կարելի է որ թոքատապ մը յառաջ գայ, ինչ որ մեծագոյն վտանգ մ'է հիւանդին համար քան այն հիւանդութիւնն որուն համար գործողութիւն պէտք եղած էր։ Ողնածուծէ թմրեցնելու դրութեամբ, հիւանդն ինքզինքը չկորսնցնելուն համար այդ վտանգն ալ անցուցած կ'ըլլայ։ Զգայազրկութիւնը կ'տեւէ մինչեւ երկու ժամ։ Այս դրութեամբ 116 այր, 23 կին եւ 11 տղաք գործողութեան ենթարկուեցան, եւ ձեռք բերուած փորձառութիւնն հաստատեց թէ յառաջացած տարիքը, արեան անօթներուն պալիլը, սրտի բաբախումները, ևն., որ քլորոֆորմի գործողութիւնն անկարելի կ'ընեն, ողնածուծէ թմրեցնելու պարագային ամենեւին արգելք չեն նկատուիր գործին։ Միայն 10 տարեկանէն վար տղաքներն և գինեմոլները չեն կրնար ենթարկուիլ ողնածուծէ թմրեցութեան եւ այս այն պատճառներուն համար զորս բացատրած է Տքդ. Զիլպէրմարք։ Ողնածուծէն յառաջ բերուած թմրութեան պարագաներուն մէջ մահուան դէպք յիշուած չէ Տքդ. Մօզէդինկի հիւանդանոցին մէջ։ ԳԻՏԱՍԷՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱԿՆ Ի ՄԱՆՋՈՒՐԻԱ

(«ԹԱՅՄԶ»Ի ՅԱՏՈՒԿ ԹՂԹԱԿՑԷՆ.)

Ա.

«Թայմզ»ի սեփական թղթակիցը, որ Իտալացի է, որ կ'երթեր Զօր. Կուրոպաթկինի բանակին մէջ կ'գտնուէր, չարք մը թղթակցութիւններ սկսած է գրել՝ ցոյց տալու համար պատճառներն որոնց հետեւանքով Ռուսիոյ ոյժերն ո՛և է յաջողութեան չհասան ո՛չ ծովէ ու ցամաքի վրայ։ Իր առաջին նամակին մէջ այս թղթակիցը կ'դնէ թէ զօրքն աղէկ հասկնալու համար նախ զօրպետը պէտք է ճանչնալ, ուստի ամէն բանէ առաջ զօրապետներն ու ծովակալները կ'նկարագրէ հետեւեալ կերպով.—

«Ռուսիա հսկայ մ'է. Ճարոն՝ անոր քով՝ գաճաճ մը։ Ինչպէս եղաւ որ այս գաճաճն այն հսկայն ենթարկեց կարգ մը ջախջախիչ ձախողութիւններու։ Ինչպէս պատահեցաւ Գողիաթի ու Դաւիթի այս նոր դէպքը։ Մանջուրիոյ մէջ իմ եօթն ամսուան միջոցին ստացած անձնական փորձառութեանս յենլով, պիտի փորձեմ մանրամասնօրէն պատասխանել այս հարցման։

«Բարձրաստիճան առաջին պաշտօնակալը զոր ճանչցայ պատերազմին առթիւ՝ Եսէն ծովակալն է։ Երբ Մօսքուայէն ճամբայ ելայ պատերազմին հրատարակման պահուն՝ կառախմբին մէջ 20 նաւային սպայի հետ էի, որոց մէջ էր Եսէն, ա՛ն մարդն որ յետոյ իբրեւ Վլատիվոստոքի նաւատորմին հրամանատար՝ այնքան վնաս պիտի հասցնէր անգլ. չոգենաւերուն։ Թղթակցութիւններու ներկայ չարքին մէջ ես միայն հրամանատարներուն վրայ պիտի խօսիմ, ստորադասներուն խօսքը պիտի չընեմ։ Բայց յիշեմ անցողակի որ այս 20 նաւային սպայից մէջ աչքիս զարկաւ տեղակալ Օ., սոսկալի կերպով արբած, զոր գէ-ֆիէն չոգեկառք տարին գիրկի վրայ, եւ այս՝ ի ներկայութեան ծովակալին որ բան մը չէր ըսեր։ Եսէն 50 տարու է, բարձրահասակ, նիհար, մոխրագոյն մազով, կարմիր դէմքով, կապոյտ աչուի, բարձր ճակատ։ Գերման ցեղէ է, ինչպէս դէմքէն ու անունէն կ'հասկնանք, բայց Ռուսէ մը աւելի Ռուս, որ ընաւ չի ներեր Ռուսիոյ թշնամիներուն, եւ կ'հաւտայ թէ Ռուսիա ամէն նկատմամբ գեր ի վեր է ուրիշ ամէն արեւմտեան երկիրներէ։ Երբ Մ. Արեւելք կ'երթայինք, Սիպերիոյ մէկ քաղաքէն հեռագիր մ'ուղեցի զրկել ծնողացս, բայց որովհետեւ ռուսական տառերով չէր, հեռագրատունը չընդունեց։ Հեռագիրը գրպանս մնաց։ Երբ ասիկա ճամբորդի մը կ'պատմէի չոգեկառքին մէջ, ծովակալ Եսէն միջամտեց, եւ սրտնեղ դէմքով հարցուց ինծ. «Ձեր երկրին մարդիկը կ'ընդունի՞ն ռուսական տառերով գրուած հեռագիրները։ Ո՛չ։ Բայց մենք Ռուսիոյ մէջ կ'ընդունինք օտար լեզուով հեռագիրները։ Միթէ մեր ձեզմէ ա՛լ աւելի քաղաքակիրթ ազգ մը չե՞նք։»—Հազար պատասխան կար այս հարցումին, բայց ինտո՞ր համոզել Ռուս մը թէ Ռուսիա վերջապէս առաջին երկիրը չէ քաղաքակիրթ երկիրներու կարգին մէջ։ Ճամբան, Եսէն հաստատ յոյս կ'յայտնէր թէ Ռուսիա ծովի վրայ ընկճելէ ետքը Ճարոնը, կարող պիտի ըլլայ օրին մէկը նաւային ոյժով չափուիլ նաեւ Անգլիոյ դէմ, զոր ինք ատելով կ'ատէր իր նենգամտութեանցը համար։ Համոզուած էր որ Անգլիա ծովի վրայ օգնեց Ճարոնի և թոյլատրեց Թոկոյի տորպիղին՝ ի Ուեյ Հայ—Ուեյ պահուըտելու, այն տեղէն գիշերային յարձակումն ընելու համար Բորդ Արթուրի բանէ մը լուր չունեցող տորմիղին վրայ։ Եսէն բոլոր օրը կ'անցընէր թուղթ խաղալով Տալնիի կառավարիչ Մ. Սախարովի և անդրպայքալ երկաթուղիին գէր—տնօրէն Մ. Իւնադիոսի հետ, կամ լրագիր ու վէպ կարդալով, և մեկուսի կ'կենար միւս սպաներէն, որոց զինուորութեան դայթակղութիւնները չտեսնել կը ձեւացնէր։ Մէկտեղ գացինք մինչեւ Դալնի—Ղաօ, ուստից ես ինքզինքս ուղղուեցայ, Նիւ—Չուանկի բերանը, մինչ ինք Բորդ Արթուր դիմեց։ Եսէն բարձր պաշտպանութիւններ չունէր, սիրելի չէր իր ընկերներուն, բայց ամէնէն աւելի բախտաւոր եղաւ։ Ծովակալ Մաքարով, անոր հետ գործ չունենալու համար, զրկեց Վլատիվոստոք, ուր կ'յուսացուէր որ պիտի մոռցուէր, բայց պարագաներն օգնեցին Եսէնի, և պատերազմին սկիզբը մի քանի անվնաս առեւտրական նաւեր բռնած կամ ընկղմած ըլլալով, և Քամիմուրա ծովակալին կողմէ ի փախուստ պարտաւորուած, երից պատուանշանի արժանացաւ, և այսօր աչքառու ծովակալ մ'է, և «Ռուսիոյ յոյսը»։

«Մ. Արեւելքի մեծ տէրին միւս գլխաւոր դերակատարներուն գալէ առաջ, երկու բառ ալ Ուխդոմսքի ծովակալին վրայ, որ ձախողեցաւ Օգս. 10ի մեծ նաւամարտին մէջ։ Ուխդոմսքի, ուրիշ կարգ մը ռուս ծովակալներու նման, երբեք մարտանաւու մը չէ հրամայած։ Բայց կարողացաւ իր անձնական չահերուն նաւը ճարտար կերպով ղեկավարել բարձրագոյն աստիճաններուն փոթորիկներուն միջեւէն, որով չատ չանցած հասաւ Գ. կարգի ծովակալութեան անդոյթ նաւահանգիստը։ Բայց ա՛լ աւելի յառաջ երթալու համար մէկ արգելք կար միայն։ Օրէնքը բացարձակ կ'պահանջէ որ Ա. կարգի ծովակալութեան հասնելու համար պէտք է քանի մը տարի իրօք հրամայած ըլլալ նաւախմբի մը։ Ահա՛ այս պայմանն ալ գոհացնելու համար էր որ Խաղաղականի եզերքը զրկուեցաւ երբ դեռ ընաւ խօսք չկար պատերազմի։ Ցուցալից էր հոն իր չրջանը խաղաղապէս բոլորելու, և աստիճանի բարձրացումը ձեռք բերելու։ Դժբախտաբար, պատերազմ ծագեցաւ, և անոր հետ գործ և պատասխանատուութիւն, զի Ստարք ծովակալ հարկադրուեցաւ հրաժարիլ, ապացուցուած ըլլալով որ Թօկոյի տորպիղին յարձակած գիշերն ինք այնքան անհոգ կ'կենար որ իր կնոջ անուան տարեդարձը տօնելու համար պարահանդէս մը կուտար։ Բարեբախտաբար, Մաքարով հասաւ, և Ուխդոմսքի նորէն դարձաւ իր աշխի անպատասխանատու և հանգիստ վիճակին, բայց, դժբախտաբար, Մաքարով զարնուեցաւ մեռաւ, և նորէն գործ ելաւ Ուխդոմսքիի համար, որ ընաւ այն տեղուանքը չէր։ Ի Բորդ Արթուր այն պահուն խորին տխրութիւն կ'տիրէր, զոր ա՛լ աւելի կ'սաստկացնէր Ուխդոմսքիին հրամատար անուանումը։ «Ալ հիմա կորանք» կ'ըսէին սպաները, որոց միաձայն տրտունջին վրայ հասկնալով որ ո՛չ ոք իրեն պէս անկարողի մը կ'ուզէ հնազանդիլ, Ուխդոմսքի հրաժարեցաւ հրամատարութենէն, զոր յանձնեց իր ստորադասին՝ Վիդգեֆդ ծովակալին, և ինքն եղաւ անոր երկրորդը։ Եւ երբ Վիդգեֆդ ալ զարնուեցաւ ինկաւ, ո՛չ ոք զարմացաւ տեսնելով որ Ուխդոմսքի իր բոլոր զրահաւորներով անմիջապէս Բորդ Արթուր կը դառնար, փոխանակ օգնելու կառուղ յածանաւերուն և անոնց հետ մէկտեղ թշնամիին կրակին մէջէն իրեն ճամբայ մը բանալու դէպ ի Վլատիվոստոք։

«Գանք Ալեքսէյէվ ծովակալին, որ ժամանակէ մ'ի վեր ռուսական քաղաքականութիւնը կ'անձնաւորէր Մ. Արեւելքի մէջ։ Բարձրահասակ, գէր, խոշոր, թիկնեղ Ալեքսէյէվի լուսանկարն ամէն ոք տեսած է, աւելի մանրամասնել աւելորդ է։ Առաջին անգամ զինք տեսայ Բորդ Արթուր գացած պահուս, երբ Եսէն հրամայեց կառախմբին կենալ ի Մուգտէն, որպէս զի ներկայանայ Փոխարքային և հրամաններ առնէ։ Փոխարքային սեփական կառախումբը կայարանէն քանի մը հարիւր ետրտ անդին բաց դաշտերու միջեւ կ'կենար և մութի մէջ քանի մը անգամ ինկանք ելանք մինչեւ որ հասանք լոյսերու մէջ չողացող չքեղ զարդարուն կառախմբին, որոյ աստիճանները կարմիր կերպասով ծածկուած էին։ Փոխարքան այն ատեն իր իշխանութեան զենիթն էր, և ինքն իրմէն գոհ, յաջող, բախտաւոր մարդուն ժպիտը կ'լուսաւորէր իր դէմքը։ Ուրիշ ռուս բարձրաստիճան պաշտօնակալներու պէս, ինք ալ բարեկեցիկ քաղքենի մարդու մը երեւոյթն ունի, որմէ կ'հասկցուի թէ միչտ հանգիստ կեանք վարած է, ինքզինք նեղած չէ, ո՛չ ուտեստը խնայած է իր անձին, ո՛չ քունը։ Քաղաքավար, զուարթ, սրախօս մարդ է, և հետք անգամ չի ցուցըներ զինուորական այն խստամբերութեան ու սակաւախօսութեան զոր անբաժան կ'կարծենք զօրականութենէն։ Զօրքերն ու սպաները չէին սիրեր զինք։ Քանի մը անձինք միայն իրենց ճակատագիրն իր բախտին լծորդած ըլլալով, միչտ իր կողմը կ'տաչէին, և ատոր փոխարէն յաճախ կ'քաջալերուէին Փոխարքային բերել տուած պատուանչաններով։ Ճարոնցիներուն Եալուէն անցքը լսելուն պէս, Ալեքսէյէվ իր բոլոր գոյքերը Խարպին զրկեր է, և չոգեկառքը տաքցնել տուեր է՝ հինգ վայրկենի մէջ դէպ ի Հիւսիս չուելու համար ինքն ալ։ Միակ ճակատամարտը զոր մղեց՝ Քուրոբադքինի դէմ մղած ճակատամարտն էր, և իր վերջին յաղթութիւնն եղաւ Զօր. Կրիբընպերկի անուանումը, և անկէ ետքը մեկնեցաւ Մանչուրիայէն։

«Զուարճալի միջադէպեր տեղի ունեցան։ Ալեքսէյէվ քանիցս յիշեցուց Քուրոբադքինի թէ պաշտօնական թուղթերու մէջ կլավնի-գօմանտուսչի (ընդհանուր հրամատար) տիտղոսը գործածելու իրաւունք չունի, զի յոկ Քօմանտուսչի (հրամատար) է ինք։ Փոխարքային սպայակոյտը տեղեկութիւն և հրահանգ կ'զրկէր Քուրոբադքինի, որ բանի տեղ չէր դներ զանոնք, և ստացած ըլլալն իսկ ծանուցանել զանց կ'ընէր։ Ճակատամարտներուն վրայ լուր չէր տար Փոխարքային, այլ ուղղակի Նիքօլա Կայսեր կ'հեռագրէր, և Մանչուրիոյ մէջ պատահած դէպքերն Ալեքսէյէվ Բեդերսպուրկէն կ'իմանար, այնպէս որ դէպքերն երկու—երեք օր ուշ կ'իմացուէին Մուգտէնի մէջ քան աչխարհի ուրիշ կողմերը։ Փոխարքան չատ կը բարկանար, միչտ վախնալով որ մ՚ գուցէ Ճարոնցիք հանկէն յանկարծ և իր նահանջի գիծը կտրեն։ Փոխադարձաբար, Ալեքսէյէվ ալ զօրքերն ու պաչարներն օրերով ու չաբաթներով կ'պահէր Մուգտէնի մէջ, կամ սխալ հասցէներու կ'ուղղէր։ Ան ատեն ալ Քուրոբադքին կ'գայրանար, և որովհետեւ Լիաօ Եանկի և Մուգտէնի միջեւ հաղորդակցութիւնք Բեդերսպուրկի ճամբով տեղի կ'ունենային, Քուրոբադքին վրայ վրայի թախանձագին հեռագրեր զրկելու էր Բեդերսպուրկ որ սպասած զօրքերն ու ռազմամթերքը գային իրեն։ Ալեքսէյէվ ստէպ երկար տեղեկագրեր կ'զրկէր Նիքօլա Կայսեր։ Օգս.ի մէջ հատ մը զրկեց որ 70 մեծ էջ կ'բռնէր, և ամբողջ օր մը պէտք եղաւ գրի մեքենայով զայն ընդօրինակելու համար։ Այս պաշտօնագրով Ալեքսէյէվ կ'գուչակէր իր անկումը, և խստիւ կ'խօսէր ամէնուն դէմ ալ, նոյն իսկ Շդէօսէլի դէմ, զոր կ'անուանէր չաղակրատ, պոռոտախօս, նաեւ Քուրոբադքինի դէմ, որուն չարունակ նահանջելու, ճգնական կռիւ չմղելու, և յարձակումն օրէ օր յետաձգելու քաղաքականութիւնը կ'դատապարտէր, զի ռուսական զէնուց համբաւը կ'արատաւորուէր կ'անպատուուէր։ Կ'պախարակէր նաեւ Սքրիտլովը, զոր անխոհեմ կ'նկատէր. և ի վերջոյ կ'ամբաստանէր իր իսկ սեփական սպայակոյտը։ Խե՛ղճ Ալեքսէյէվ։ Շատ չանցաւ պաշտօնանկութեան նուաստացումն մէջ վիճակակից եղաւ իր սերտ մտերմին՝ Պեզօպրազով ծովակալին. և Ալեքսէյէվի հետ վերջացան ցնդեցան Մանչուրիոյ Փոխարքայութիւնն և Մ. Արեւելքի մէջ ռուսական նոր Տէրութեան մը հաստատման փայլուն խորհուրդները։ (Թայմզ.)

ՃԱՐՈՆԻ ՆՈՐ ՎՏԱՆԳԸ. — Ճարոնի զինուորական ու նաւային իշխանութիւնք փութով սկսնելեամբ պատրաստութիւն կ'տեսնեն Պալթիկի նաւատորմը զարնելու։ Բոլոր այն նաւային սպայք որ գործօն ծառայութեան մէջ չեն և կարող են թողուլ իրենց արդի պաշտօնները՝ կ'հրաւիրուին Թօքիօ, նոր պայքարին մասնակցելու։

⁂ Զիֆուի ճարոնական հիւպատոսարանը լուր առաւ թէ Բորդ Արթուրի մէջ Ռուսք դադրեցուցին մարտանաւերը նորոգելու գործը, զի նորոգման աւազանն ու գործարանը ճարոնական կրակին տակ են այլ եւս։ Նոկի զօրավարին մարդիկը կ'ըսեն թէ վախ չկայ որ Բորդ Արթուրի նաւատորմն ասկէ ետքը դուրս խուժէ և փախչիլ փորձէ, զի նաւերը կա՛մ խաթարեալ են, կամ մէջի մարդիկն ու իր թնդանօթները դուրս հանուեցան՝ Շդէօսէլ զօրավարին կորուսած թնդանօթներուն ու զօրքերուն տեղը բռնելու համար։ Պահապան զօրքին ուտելիքի և ռազմամթերքի չտեմարանները կրակի տակ են այժմ։

⁂ Մարեչալ Օեամա ստուգած ըլլալով որ Ռուսք Զինացիներ պատրաստած են ճարոնական զինուորական մթերանոցները կրակի տալու համար, 'խիստ հսկողութիւն կազմակերպել տուաւ բոլոր այն ընիկներուն վրայ որք կ'յածին ճարոնական բանակներուն մօտերը։

⁂ Ճարոնի զինուորական իշխանութիւնք արգիլած էին չէզոք նաւերու մօտենալ Անթօնկ, Եալուի գետաբերանը։ Բեքինի կառավարութիւնը գիտել տուաւ որ եթէ այս արգելք չարունակէ, պիտի մահանայ մետաքսի գործը, որ Անթօնկ գաւառին արտադրած խոզակին կարօտ է, և չատ մը մանրանք պիտի փակուին, և առ նուազն 30,000 գործաւոր թափառած պիտի չրջին։ Միքատոյին Կառավարութիւնը, ասոր վրայ, արտօնեց որ Անթօնկ մօտենան մետաքսի վաճառականներուն վարձած չոգենաւերը, պայմանաւ որ անոնց նաւապետները նախապէս պաշտօնագիր մը ստացած ըլլան՝ ստորադրութեամբ ճարոնցի հիւպատոսի մը և չինացի կառավարչի մը։ (Դէյլի Թելէկրաֆ.)

ՌՈՒՍԻՈՅ ՊԱՀԵՍՏԻ ԶՕՐՔԵՐԸ. — Նորանոր զօրահանութեանց յառաջ բերած դժուարութիւններն ու չփոթութիւններն երկրին ամէն կողմերն ալ կ'տարածուին քիչ չատ։ Քիէվի կուսակալութեան այլ և այլ կողմերը դժուարութիւններ եղան։ Ի զէն կոչուած չատ մը պահեստիք ձեռքերնին անցածն առին խանութներու և տուներու մէջէն, պնդելով թէ քանի որ իրենք կռուի դաչտը կ'երթան և հայրենասէրն ու հողատէրները կ'կենան իրենց հանգստաւէտ տուներուն մէջ, գէթ զաւակներուն փոխարինութիւն մ'ընեն, և իրենց վայելած չնորհին համար վճարեն նիւթապէս։ Ի Վարչաւիա լեհ ժողովուրդը չի ծածկեր իր ուրախութիւնը պատերազմի դաչտէն և ծովէն եկող անյաջող լուրերուն համար, և հոն ալ չատ մը պահեստիք խուսափեցան ծառայութենէ՝ ուրիշ երկիր չուելով, և ինչպէս Օտեսայի մէջ, հոն զանազան դժուարութիւններ ու դժպատեհութիւններ եղան զօրաց մեկնումին առթիւ։ Դասալիքներուն համար մահու պատիժ հրամայուած է։ Մինչեւ ցարդ ծառայութենէ խուսափած պահեստիք 20,000 կ'հաչուուին։ Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ ո'րչափ ալ չատ զօրք ունի երկիրը, բայց և այնպէս եւրոպեան կեդրոններէն 150 հազար զինավարժ զօրք զինելու և Մանչուրիա զրկելու համար բաւական յոգնեցաւ արդէն։ Խաղաղութեան ժամանակ երկիրն ունէր 1,250,000 հետեւակազօրք, բայց այս զօրքին մեծ մասը կրթութեամբ և ֆիզիքական յարմարութեամբ չատ վար կ'մնան Ա. կամ Բ. զօրաբանակներէն որք Մանչուրիա հասած են կամ հասնելու վրայ են։ Թնդանօթաձիգ ոյժին ալ վիճակը գոհացուցիչ չէ Ռուսիոյ եւրոպեան կեդրոններուն մէջ։ Այսօր գաղտնիք մը չէ որ թնդանօթներուն լաւագոյն մասը Մանչուրիա ճամբուեցաւ և Օտեսայի Ը. զօրաբանակն անգամ, որ միչտ լաւ հոգածուած է, լաւ սպառազինուած է, և վերջերս մեկնեցաւ Օտեսայէ, Քիչնեւէ, Դիրասբոլէ՝ Միլով զօրավարին հրամանին տակ, տրտնջեցաւ իր պակսած թնդանօթներուն տեղը լեցնել՝ Պալթիկի և Լեհաստանի կեդրոններէն փոխ առնելով։ Զինուորականներ կ'ըսեն որ եթէ Ռուսիա զոյգ մը եւս եւրոպեան զօրաբանակ ի զէն կոչէ և Մանչուրիա զրկէ՝ եւրոպեան բաժինն մէջ կիրթ և զինավարժ գործօն բանակ պիտի չմնայ իրեն։ (Թայմզ.)

ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԱՒԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ. — Ամիսներէ ի վեր կ'քննուի թէ Ռուսիոյ նոր չինել տալիք մարտանաւերն ի՛նչ տեսակ և քանի՛ հատ ըլլալու են։ Այս քննութեանց արդիւնքն եղող ծրագիրը, որ «1905ի նաւային ծրագիր» անունով պիտի ճանչցուի, դեռ վերջնական ձեւ չառաւ, զի Բորդ Արթուրի և իր նաւատորմին վիճակն անստոյգ է։ Երբ այս կէտն որոշուի, Ռուսիոյ ծովային պաշտօնարանն օտար երկիրներու պիտի ապսպրէ չինելիք նոր նաւերը։ Մանր նաւերու համար որոշում տրուած է արդէն։ Ռուսական նաւարաններու մէջ կ'չինուին թորփիլահալածներ յար և նման անոր զոր 1899ին չինեց Լէրտ անգլ. գործարանն ի Պիրքընհէտ։ Ասոնմէ զատ, 11 թորփիլահալած ապսպրուեցաւ Ֆրանսա, 1905 Սեպտեմբերին յանձնելի, եթէ պատերազմը վերջացած ըլլայ այն պահուն։ 10 ուրիշ թորփիլահալած ալ Գերմանիա ապսպրուեցաւ, և յառաջիկային ուրիշ 10 հատ պիտի ապսպրուի։ Շատ մը նոր զրահաւորներու և յածանաւերու ապսպրանք պիտի տրուի, և որոշուած է որ յառաջիկային Ռուսիա չատ խնամ տանի Ա. կարգի զրահակիր յածանաւեր ունենալու։ (Թայմզ.)

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ.— Ժուռնալի յատուկ թղթակից մը զրկուեր է Հըլ, յատկապէս քննութիւն կատարելու համար Հըլի դէպքին վրայ։ Թղթակիցը Ռոյըլ Ինֆիրմըրի հիւանդանոցն երթալով, տեսակցեցաւ ընկղմած Քրէյն ձկնորսանաւուն վիրաւորեալ մէկ նաւաղին հետ.—«Զիս սրահ մը մտցուցին, ուր երեսունի չափ հիւանդ կ'գտնուէր։ Առաջնորդս բացատրեց այն ատեն ինծի թէ հիւանդանոցին մէջ հինգ վիրաւոր ձկնորս կար, ամենքն ալ Քրէյն նաւէն, որ ամէնէն աւելի ռուս մարտանաւերու կրակէն վնասուողն եղաւ, զի իր մէջ գտնուողներէն 8 հոգի մեռան կամ վիրաւորուեցան։ Եւ նաւն ալ քիչ վերջը ծովամոյն եղաւ։ Ամէնէն թեթեւ կերպով վիրաւորուած ձկնորսներէն մէկն է Ճօն Րայտըր, որ երկու սանդուխներու ռումբի կտոր մ'ընդունեցաւ ոտքէն, բայց վիճակը գոհացուցիչ է, և ինք է որ պիտի կրնայ ամէնէն լաւ պատասխանել հարցումներուս։ Վայրկեան մը վերջ, վիրաւորին քով կը գտնուիմ. կռնակին վրայ պառկած է եւ ոտքը գործիքի մէջ առնուած։ Անգլիացի գիւղացիի հասարակ տիպար մ'է, բայց դէմքին տարբեր արտայայտութիւն մը կուտան երկու բաց գոյն աչուըները, որ յանկարծ կ'բոցավառին, երբ կ'խօսի։ Երբ իրեն կ'ըսեմ թէ Բարիզէ կուգամ, սաստիկ զարմացում մը կ'նչմարուի դէմքին վրայ։ Աննտարակոյս լսած է Բարիզի անունը, բայց կ'կարծէ թէ չա՛տ, չա՛տ հեռու է, Թօքիոյի չափ հեռու, և հաւատալը չի գար թէ կարելի է այնչափ հեռուէն տեղէ մը գալ Հըլի խեղճ ձկնորս մը տեսնելու համար։ Հարցումիս վրայ կը պատասխանէ թէ ցաւ չզգար, և գոհ է հիւանդանոց գտնուելէն, ուր այնպիսի փափկութեամբ կ'խնամեն զինքն որ ընաւ տեսած չունէր իր ձկնորսի խիստ կենցաղին մէջ. Վերջապէս, հասարակ տեղիքներէ ետք, կ'խնդրեմ իրմէ որ այն համաւաւոր իրիկուան տպաւորութիւնները պատմէ ինծի։ Վիրաւորեալն յանկարծ կերպարանափոխ կ'ըլլայ, կարծէք ահռելի մղձաւանջի մը տպաւորութեան տակ։ Նախ հարկ կ'ըլլայ որ բառերը մէկիկ մէկիկ առնեմ բերնէն, մինչեւ որ պատմութեան ամէնէն վատ տեղը կուգայ, և ըստ որում արդէն քանիցս ըսած է ուրիչներու, կ'սկսի դաս ըսելու պէս կրկնել, առանց ընաւ խօսքն ընդհատելու, այն աղէտալի գիչերուան մէջ տեսածները։

«—Կէս գիչերը քիչ մը անցած ըլլալու էր, ուռկանները վերցուցեր, ձուկերը դուրս կ'առնէինք, երբ յանկարծ եկաւ մեզ ողողեց բազմաթիւ լուսարձակներու վառ լոյսը։ Մեր առջեւ, գոնէ կէս մղոն հեռու, մէկ քանի մարտանաւեր երեւցան, և անոնցմէ մէկը, որուն համար ետքը ծովակալին նաւն էր ըսին, աւելի եւս մօտեցաւ մեզ։

«Այս վայրկենին անցած դարձածն այնքան չէինք գիտեր որ մեծագոյն մասը կարծեց թէ տեսած մարտանաւերնիս անգլիական մարտանաւեր էին։ Նոյն իսկ գիտել տուի երկրորդ նաւապետ Լէկկէթի, որ քովս կ'գտնուէր, թէ բախտ պիտի ունենանք նաւատորմիղի ռազմափորձերու ներկայ գտնուելու։ Նոյն պահուն ծովակալին նաւը (կամ գէթ մեք այնպէս կ'կարծէինք) նչան մ'ըրաւ իրարու ետեւէ երեք կարմիր և երեք կանանչ լապտերներ կախելով. ապա կողմնակի չեղում մը ըրաւ և գնաց միւս նաւերուն կազմած գծին առջեւ կեցաւ։ Շեփորի ձայն մը լսեցինք, որմէ անմիջապէս վերջ ահռելի պայթում մը լսուեցաւ, որուն աննկարագրելի, սոսկալի ճայթիւն մը յաջորդեց. կեանքիս մէջ սանկ ձայն լսած չէի։ Վայրկեան մը քար կտրած մնացի, փոչիի և ծուխի թանձր ամպով մը պատուած։ Ապա զգացի որ ոտքս կ'ցաւի, և գլուխս դարձուցի որ տեսնեմ թէ ի՛նչ եղած է։ Երբեք չպիտի մոռնամ նոյն պահուն աչքիս առջեւ պարզուած տեսարանը։ Բօլս, կամրջակին վրայ կռնակի վրայ պառկեր էր Լէկէթ, գլուխը իրանէն բաժնուած։ Այո՛, պարոն, գլուխը թռեր էր, կամ լաւ եւս՝ ոսկորի և արիւնոտ միսերու կոյտ մը դարձեր էր անձեւ։ Քիչ մը հեռու, քանի մը մէթր անդին մեր նաւապետը պառկած էր գանկը վերէն վար ճեղքուած, երկրորդ նաւապետը զարնող ռումբէն մեռած աննտարակոյս։ Սոսկալի բան էր աս։ Ինծի այնպէս կ'երեւայ թէ այս ահարկու տեսարանէն յափշտակուած՝ կեցած տեղս պիտի մնայի եթէ երկրորդ ռումբ մը չչեղով չանցնէր ականջիս քովէն, այնքան մօտէն որ եթէ քիչ մը գլուխս անդին դարձուցած ըլլայի, երկու ընկերներուս պէս ամբահար պիտի ըլլայի։

«Վերքէս աւելի, որ կ'սկսէր ցաւ պատճառել, ասիկա է որ պահպանութեան բընազդն արթնցուցին մէջս, և վախէս խելայեղ, գէչ աղէկ վար իջայ, ուր արդէն ապաստանած էին ողջ մնացած ընկերներս։ Ա՛լ ուրիշ ի՛նչ ըսեմ ձեզի. Թնդանօթաձգութիւնը քսան վայրկեան տեւեց, և մեք գտնուած տեղերնիս կծկուած մընացինք, դողալով որ ռումբ մը չգայ նաւը տանի, մեզի ալ մէկտեղ։ Ա՜հ, այո՛, ահռելի մանրամասնութիւն մ'ալ. վարը, մեզի հետ կ'գտնուէր նաւապետ Սմիթի որդին, տասնըհինգ տարու լաճ մը, որուն առաջին ճամբորդութիւնն էր այս։ Վարը պառկած էր հօրն անկողնին վրայ, երբ առաջին հարուածները սկսան գոռալ, և ընդոստ արթնցաւ։ Տեսնելով որ նաւապետը մեզի հետ չեկաւ, ուզեց անպատճառ վեր ելնել, և երկու մարդ հազիւ կրցան զինք արգիլել վեր երթալէ. անդադար կ'գոչէր. «Հայրի՛կ, հայրի՛կ, վար եկուր, վար չգա՛ս, չե՞ս տեսներ, մեռցնել կ'ուզեն կոր քեզի։» Վերջապէս երբ կրակը դադրեցաւ, անոնք որ կրնային քալել (զի ամէն մարդ վիրաւորուած էր բացի տղայէն) կամրջակ ելան։ Ձեմ ուզեր պարզուած տեսարանը ձեզ նկարագրել, որ ատեն տղան իր հօրն յօշոտուած, բզիկ բզիկ եղած մարմինը տեսաւ։ Ձէ՛, իրաւ ահռելի բան է. վերջապէս, ժամ մը վերջ, ամէն ժամանակ ձկնորսանաւերուն հետ գտնուող հիւանդարան—նաւն իր մէջ առաւ բոլոր վիրաւորեալներն և մեռեալները։ Ճիշդ ժամանակն էր, զի մեր խեղճ Քրէյնն ամէն կողմէ ծակծկած, կ'սկսէր ընկղմիլ, և քիչ վերջը բոլորովին ծովամոյն եղաւ։ Ահա թէ ի՛նչպէս պատահեցան դէպքերը կամ գէթ ա՛յս է տեսածս ձզիւ։»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. — Վիլհէլմ Կայսր անցեալ չաբթու Բոցտամի զօրանոցին նորագիր զինուորներուն երդման առթիւ բանախօսութիւն մ'ընելով յիչեցուց թէ ո՛րպիսի գերագոյն պարտաւորութիւն մ'է գերման զինուորին համար վտանգի ատեն և ի հարկին, Բանակին և հայրենեաց չահուն համար իր կեանքը զոհելու պատրաստակամութիւնը։ Երիտասարդ զինուորները, ըսաւ, հարաւային Ափրիկեան արիւնալի ռազմադաչտին վրայ գտնուող իրենց եղբայրներէն օրինակ առնելու են, որք գործօն բանակին մէջ ծառայած չըլլալով հանդերձ, մեծ փափաքով կամաւոր գրուեցան թագաւորին և հայրենեաց ծառայելու համար։ Կայսրն ապա յիչեցուց նորագիր զինուորներուն թէ որպիսի մեծ պատիւ է իրենց՝ Բոցտամի կայսերապահ գունդերուն վերաբերիլ, որք իրենց ծառայութիւնն ուղղակի Կայսեր աչքին առջեւ կ'կատարեն։ Այդ պատուին տիրանալ կ'փափաքի ամէն ոք, բայց քիչերուն բաժին ինկած է այս։ Կայսրը խրատեց զինուորները՝ աստուածավախ ըլլալ, զի զինուոր մը այդ առաքինութեամբ միայն կրնայ իր դժուարին բայց գեղեցիկ պաշտօնը կատարել ուղղութեամբ։ Առանց Աստուծոյ, չիք օրհնութիւն։ Ով որ Աստուած իր սրտին մէջ ունի, զԱստուած չճանչցողներէն չատ աւելի դիւրութեամբ կրնայ տանիլ զինուորական կեանքի նեղութիւններն ու աչխատանքը։ Մարդ պարտաւոր է սիրել զԱստուած եւ ծանօթանալ անոր եւ ոչ թէ ծայրագոյն կարօտութեան ժամերու մէջ միայն Ամենակարողին օգնութիւնն հայցել։ Գերման վեհապետն ի վերջոյ բացատրեց նոր զինուորներուն թէ պարտին հնազանդիլ իրենց մեծերուն, զի անոնք են որ կ'հրամայեն իրենց, և թէ, ինչպէս յիչուած է երդման մէջ, ամէն ոք պէտք է իր դիրքին պարտաւորութիւնները կատարէ, զի ատով միայն կ'դիւրանայ իր ծառայութիւնն եւ ատով միայն կ'արժանանայ կայսեր գոհութեան։ Նոր զինուորները պէտք է պարծին իրենց համազգեստով եւ թոյլ չտան որ անարգուի այն, զի թագաւորին համազգեստն է այն եւ պէտք է բարձր բռնել անոր պատիւը։

Վիլհէլմ կայսր Շաբաթ օր ալ Պերլինի մէջ երդմնեցուց նորագիր զինուորները։ Արարողութիւնը նոյն կերպով կատարուեցաւ. օտար դեսպանատանց զինուորական կցորդները ներկայ էին։ Գերման Կայսրն ողջունեց օտար զինուորականները՝ անոնց առջեւէն անցնելով իր սպայակոյտին հետ։ Ռուս զինուորական կցորդն իր պաշտօնակիցներուն քով չէր, այլ Կայսեր սպայակոյտին մէջ կ'գտնուէր։ Ասոր պատճառն ալ այն է որ, ինչպէս գրեցինք, Նիքօլա Բ. եւ Վիլհէլմ Բ. իրենց Պերլինի եւ Բեդերսպուրկի զինուորական կցորդները փոխադարձաբար կայս. թիկնապահ անուանած ըլլալով, ռուս զինուորական կցորդը Վիլհէլմ Կայսեր անձնական ծառայութեան տակ կը գտնուէր այն պահուն։ Երկու արքունեաց միջեւ գտնուող համակրութեան աստիճանն այս առթիւ աւելի որոշ կերպով տեսնուեցաւ։ Վիլհէլմ Կայսր այս առթիւ ալ նորագիր զինուորներուն բանախօսութիւն մ'ընելով, երդումին կարեւորութիւնն զգացուց անոնց և խրատեց կատարել իրենց զինուորական և քրիստոնէական պարտաւորութիւնները։ Կայսրը քառորդ ժամուան մը չափ խօսեցաւ բարձրաձայն և ճառին այն մասերն որուն կարեւորութիւն տալ կ'ուզէր վեհապետը, աւելի ուժով արտասանեց։ Ունկնդիրներն այս պարագան ջախջախիչ ապացոյց մը համարեցին այն զրոյցներուն որք Կայսեր առողջութիւնը կասկածելի կը ցուցնէին։

ԱՄԵՐԻԿԱ. — Նիւ Եօրք, Ծորն.— Ետուարտ Թագաւորին ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Նիւ Եօրքի մէջ «Բրիտանեան Դպրոցներու և համալսարաններու Ակումբը» հացկերոյթ մը տուաւ, ուր խօսեցան չորս ազգերու ներկայացուցիչները, Սըր Բէրսի Սէնտըրսըն ի դիմաց Անգլիոյ, Բօդըըր եպիսկոպոսն յանուն Ամերիկայի, հրապարակագիր և երեսփոխան Մ. Իվ Կիւյօ Ֆրանսայի կողմէ, և Պառօն Քանէքօ Ճարոնի անունով։ Կ'նախագահէր Բանատային Մր. Ճըճ, որ՝ Բօդըըր եպիսկոպոսին հետ մէկտեղ՝ Անգլիոյ և Մ. Նահանգաց սերտ բարեկամութիւնը չեչտեց և յիչեց որ նոյն պահուն՝ Ետուարտ Թագաւորին տարեդարձը տօնելու համար՝ Մր. Ճօն Մօլի, ազատական նախկին նախարարը, կ'ճաչէր Մր. Րուզվէլդի հետ, նախագահական պալատան մէջ։ Մ. Իվ Կիւյօ իր գաւաթը պարպեց Անգլիոյ և Ֆրանսայի ջերմագին բարեկամութեան ի պատիւ։ Ամէնէն աւելի ուշագրաւ էին ճարոնցի դիւանագէտին խօսքերը, որ ըսաւ. «Մեր հաստատ նպատակն է հետեւիլ անգլօ-սաքսոն քաղաքակրթութեան։ Դեղին վտանգ մ'ըլլալ չէ մեր նպատակը, այլ մեր դիրքն ու աստիճանը բռնել երկրիս քաղաքակիրթ ազգերուն չարքին մէջ։ Դժբախտաբար, մահու և կենաց ահռելի պայքար մը մղելու վրայ ենք այս պահուս։ Արեւմտեան ժողովրդոց հետ նոյնանալու ձուլուելու մեր ակնկալութեան ու ջանադրութեան մէջ եթէ բախտը չլքանէ յուսավրէպ չթողու զմեզ, այս յաջողութիւնն անչուշտ պարտական պիտի ըլլանք այն հզօր Տէրութեան որուն վրայ կ'իչխէ այն հզօր Թագաւոր Կայսր Ետուարտ Է.։ Իբրեւ ներկայացուցիչ ճարոնական ժողովրդին, թոյլ տուէք ինծ մեր անկեղծ երախտագիտութիւնն այս առթիւ ալ յայտնելու անգլօսաքսոն ցեղին այս անգլիական ազգին, մաղթելով որ երբե՛ք, երբե՛ք չխոնարհի Մեծն Բրիտանիոյ արեւը։»— Բոլոր ներկայք բարձրագոյն «հուրրա»ներով, «պռավօ»ներով և ի վերջոյ «պանզայ»ներով ողջունեցին Ճարոնցիին ճառը։

⁂ Նախագահական ընտրութեան արդիւնքն յայտնի ըլլալէն ետքը, հակառակ կուսակցութեան գլխաւոր քանտիտան Մր. Բարքըր և նախորդ քանտիտան Մր. Պրայըն յայտարարութիւններ ուղղեցին ազգին։ Մր. Բարքըր յորդորեց ժողովրդականները կամ Տէմօքրադները՝ միանալու յաղթական հակառակորդին դէմ, որպէս զի ամերիկեան երկիրը փրկուի կեղեքիչ Դրըսդներուն և ծանր մաքսերուն անտանելի լուծէն։ Իսկ Մր. Պրայըն չեչտեց թէ արդի պարտութիւնն անոր համար է որ ժողովրդական կուսակցութիւնն ուզեց պահպանողական ըլլալ և Մր. Բարքըրի նման պահպանողական ընտրելի մը իրեն պետ ճանչցաւ, երբ ամերիկեան կեանքին արդի պայմաններն արմատական փոփոխումներ կ'պահանջեն։ Ասկէ ետքն յաղթել կարենալու համար պէտք է որ ժողովրդականք հրաժարին ջոջերուն դաչնակցութենէն և բոլոր կուսակցութիւնը վարեն ու մարդեն՝ դէմ դնելու համար Դրըսդներուն, մերժելու համար բանակի յաւելումները, նաւատորմի յաւելումները, հողային յաւելումները կամ ծաւալման քաղաքականութիւնը, և չափաւորելու համար հիմնականն մաքսերը։ Պէտք է նչանաքան ունենալ եկամտի վրայ տուրք ինչպէս Անգլիոյ մէջ, պէտք է ընդունիլ երկմետաղեան դրութիւնը՝ արծաթ դրամին տալով առջի յարգը, իբրեւ ժողովրդական դրամ, պէտք է ջնջել ամէն մենաչնորհ կամ մենավաճառ, պաչտպանել աւուրչէքով և չաբաթականով աչխատող դասակարգը, և Ծերակոյտի անդամներն ալ ժողովրդային քուէով ընտրել, ինչպէս են Ամերիկացի երեսփոխանները։ Վերջ պէտք է տալ պանքատոմս հանող ազգային պանքաներու դրութեան, և արգիլել Պետական գանձարանին ո՛ և է գործ ունենալը Սակարանի հետ։—Իր այս հիմնագրէն միայն երկմետաղեան դրութիւնը կ'վերապահէ Մր. Պրայըն իբրեւ ոչ—ստիպողական, եթէ կարելի չըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել իր կուսակցութեան մէջ, բայց միւս ամէն կէտերուն վրայ, միտքը դրած է դարձեալ ինք ըլլալ ժողովրդականաց առաջնորդն յառաջիկայ պայքարին մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Կայսերական Ամէտիի Դիւանին անդամ անուանուեցաւ Կայսերական Պալատան քարտուղարներէն Սալիմ պէյ։

—Ուլայի Ա. աստիճան տրուեցաւ Կայսերական ագարակներու երկրագործական խորհրդական Յէմիլ պէյի։ Միւթեմայիզի աստիճան՝ Ուէժիի ընդհ. Վարչութեան իրաւագէտ խորհրդականի օգնական Շաքիր էֆ.ի և Երկրագործական Պանքայի քարտուղարներէն Շէվգը էֆ.ի։

—Դ. Օսմանեան պատուանչան տրուեց

ցաւ հեռագրական և Թղթատարական Վարչութեան խորհրդականի հետևորդ պաշտօնեայ Նուրի էֆ.ի։

ԼԱ ՀԷՅԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ.— Ինչպէս յայտնի է, Մ. Նահանգաց նախագահ Մր. Ռուզվէլդ բոլոր Տէրութիւններն հրաւիրած էր Լա Հէյի մէջ Խաղաղութեան նոր Դեսպանախորհուրդ մը գումարելու։ Պոլսոյ ամերիկեան գործակատարը Բ. Դրան հաղորդեց Մր. Հէյի ծանուցագիրը, որուն պարունակութեան վրայ արդէն տեղեկութիւն տուած ենք։

ԻՖԹԱՐ.—Ասորւոց Պատրիարքը նախընթաց իրիկուն Կայսերական Պալատ երթալով, պատիւ ունեցաւ ներկայ գտնուելու Իֆթարի սեղանին, և արժանացաւ Կայսերական մեծարանաց։

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Մ. Տ'ՕԼԻՍԻ տեղ, Կայսերական Լիսէի դեր—Տնօրէն անուանուեցաւ Ֆրանսացի Մ. Ֆեօյէ որ Կայսերական Պալատան թարգմանութեան դիւանին մէջ կ'ծառայէր։

ՄԱՔՍԱՑԻՆ Ժողովը նկատելով որ գնահատիչ պաշտօնեաները պակաս գին կը դնեն Եւրոպայէ եկած ապրանքներուն, և այս պատճառաւ Պետական Գանձը կ'վնասուի, որոշեց որ Մաքսատանց Տնօրէններն այսուհետև աչքէ անցընեն ապրանքներու Նմոյշներն և գնահատութեան ցուցակները, հարկ դատուած փոփոխութիւններն ընելու համար։ Մաքսային քննիչներն ամէն օր պիտի այցելեն մաքսատուները, գործառնութիւններն աչքէ անցնելու։

ՕՍՄ. ԱՐԺԷԹՈՒՂԹԵՐԸ.— Ժամանակէ մ'ի վեր, օսմ. արժէթուղթերուն գինը թէ՛ Եւրոպական Սակարաններուն մէջ և թէ՛ Պոլսոյ հրապարակին վրայ շարունակ կ'բարձրանան, և ելևէջներէն օգտուելու փափաքողներուն յուսահատութեան պատճառ կ'ըլլան։ Եթէ ընդհ. քաղաքականութեան տեսակէտով դատենք օսմ. արժէթուղթերու գիներուն յարաճուն բարձրացումը, կ'ըսէ Իգտամ, այս իրողութիւն կ'ապացուցանէ թէ Եւրոպայի սեղանաւորական շրջանակները մեծ վստահութիւն ունին Թուրքիոյ ելմտական վիճակին վրայ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Թագաւորին ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Արտաքին գործոց նախարար Մ. Դիթթօնի արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ կոչունք մը տուեր է ի պատիւ օտար դեսպաններուն։ Օսմ. դեսպան Րէշիտ պէյ, որ իբրև երիցագոյն անդամ դեսպանական մարմնոյ, Մ. Դիթթօնիի աջ կողմը նստած էր, ոտքի ելնելով, բաժակ առաջարկեց Իտալիոյ արքայական գերդաստանին կենաց։ Մ. Դիթթօնի ալ բաժակ առաջարկեց արեւշատութեան այն բոլոր վեհապետներուն, որոց դեսպանները ներկայ էին կոչունքին։

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ.— Ցունաց Պատրիարքարանի Խառն Ժողովն երէկ իր սովորական նիստը գումարեց Տիրիմօթէյքօնի Միտրոպոլիտին նախագահութեամբ։ Աղեքսանդր էֆ. Սինիոսօղլու և Տքթ. Բօրթօւղալօղլու բացակայ էին։ Ժողովը հաւանութիւն յայտնեց Վասիլաքի Փալֆայի ժառանգութենէն մնացած տուն մը գնման, ի գին 515 ոսկիի։ Թաթավլայի հասարակութիւնը պիտի գնէ զայն, դըպրոցի մը շինութեան համար։ Որոշեց նաև ձեռնարկներ ընել այրի Տիկին Ֆօթիադիսի կտակային գործին կարգադրման համար։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարար Նազիֆ փաշա, անհանգստութեան պատճառաւ, երէկ չկրցաւ ներկայ գտնուիլ Նախարարաց Խորհրդոյ սովորական նստին։

ՕՍՄ. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ.— Զեռնհաս պաշտօնարանը, Կայսերական Նահանգներուն մէջ երկրագործութեան բարգաւաճման համար, կարգ մը որոշումներ տուաւ։ Նկատելով որ օսմ. երկրագործները, իրենց չքաւորութեան պատճառաւ, չեն կրնար անձամբ ճարել Եւրոպական նորահնար հողային գործիքները, որոշեց դիւրութիւններ ընծայել անոնց, Եւրոպայէ նորահնար գործիքներ բերելով և մասնաւճարներու փոխարէն անոնց յանձնելով։ Նոյնպէս հասարակ հունտերու տեղ ընտիր սերմնացուներ պիտի բաշխէ երկրագործներուն, բերքերն օտար նիւթերէ ու փոշիներէ մաքրելու համար նոր գործիքներու գործածութիւնը պիտի ընդհանրացնէ, շահագիտութեան նպատակաւ բերքերուն օտար նիւթեր խառնող երկրագործները դրամական տուգանքի պիտի ենթարկէ, և վերջապէս ներքին բերքերը օտար մրցման դէմ պաշտպանելու համար ամէն հարկ եղած միջոցները պիտի տնօրինէ։ Այս նպատակին համար հարկ եղած ծախքերը պիտի հայթայթուին Երկրագործական Պանքայի շահուն յաւելուածէն։

ՄԱՀՍՈՒՍԷԻ Վարչութիւնը, ինչպէս ծանուցինք, որոշած է հին շոգենաւները ծախել, և անոնց հասոյթով նոր շոգենաւեր գնել, Սև ծովու և Միջերկրականի օսմ. նաւահանգիստները բանեցնելու համար։ Այս նպատակաւ յանձնաժողով մը կազմուած է որ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ։ Թրիէսդէի Լօյտի շոգենաւային ընկերութեանց Ընկերութեան Պոլսոյ ներկայացուցիչը, նոր շոգենաւերու շինութեան համար, քանի մը յառաջարկներ ըրած է յանձնաժողովին, որ այժմ կ'քննէ զանոնք։

ԿԱՅՍ. ԲԺՇԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ անցեալ Ուրբաթ գումարուեցաւ Տքթ. Բօսլիտասի նախագահութեամբ։ Նստին սկիզբը, վիրաբոյժ Տքթ. Մալխասեան ներկայացուց 27 տարեկան երիտասարդ մը, որ ի ծնէ ուղղորդելութեան (վզի ծռութիւն) ենթակայ էր, և որուն վզին վրայ վիրաբուժական ճարտար գործողութիւն մը կատարած էր։ Տքթ. Մալխասեան մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ իր կատարած նուրբ գործողութեան վրայ, ըսելով թէ վիզը ծոծրակին միացնող անգործ ջիղերը կտրած էր, և այս գործողութեան շնորհիւ, վիզն իր սովորական կանոնաւոր դիրքն ու շարժումը վերստացած էր։ Երիտասարդ առողջը գիտական մանրամասնութեանց մէջ մտնելով, բացատրեց իր մեթոտը, զոր ի գործ դրած էր այս դժուար գործողութիւնն յաջողապէս ի գլուխ հանելու համար։ Ըսաւ թէ հակառակ իր ձեռք բերած լիակատար յաջողութեան, փափաքելի էր որ գործողութիւնը շատ աւելի կանուխ կատարուէր, այսինքն երբ հիւանդը տակաւին 10—12 տարեկան էր։ Տոքթ. Բալլտուս և Տոքթ. Թարթաս յաջորդաբար խօսք առնելով, շնորհաւորեցին Տոքթ. Մալխասի ձեռք բերած յաջողութիւնը, զի երիտասարդին վիզն ոչ միայն շտկուած էր, այլև վիրաբուժական ճարպիկ գործողութեան շնորհիւ սպի ո և է հետք չէր մնացած վզին վրայ։ Տոքթ. Խրիսթոֆօրիսի առաջարկութեամբ, դարմանուած հիւանդին նախորդ և արդի լուսանկարները պիտի կախուին Բժշկ. Ընկ.եան ժողովասրահին մէջ։

ՄՍԻՆ ԳԻՆԸ.—Հելլէն Առևտրական Սենեկի Թերթը կ'ըսէ թէ ժամանակէ մը ի վեր Պոլսոյ հրապարակին վրայ մսին սուղնալուն պատճառը յառաջ կուգայ սա իրողութենէն թէ մի կողմէ Պուլկարիայէ ոչխարի արտածութիւնն աստիճանաբար պակսած է, և միւս կողմէ օտար հրապարակներուն վրայ այժմ աւելի յարգ կ'ընծայուի ոչխարի մսին։ Նոյնպէս Եանեայի նահանգին մէջ տիրող պաճարախտն ալ ոչ նուազ կ'ազդէ մսի գնոյն վրայ։ 1897էն ի վեր Պոլսոյ մէջ մսին աժաննալուն գլխաւոր պատճառը սա էր որ Պուլկարիոյ մէջ տիրող երկրագործական եւ ելմտական տագնապին պատճառաւ, Պուլկարիայէ մեծաքանակ ոչխար կ'ներածուէր մայրաքաղաքս։ Պուլկարիա 1901ին 993,430 ոչխար (8,219,743 ֆր. արժէքով), 1902ին 918,642 ոչխար (7,355,013 ֆր. արժէքով) եւ 1903ին 814,330 ոչխար (5,271.588 ֆր. արժէքով) ներմուծած է ի Պոլիս։ Ուրիշ տեղեր ևս մսին գինը սուղցած ըլլալով, Գերմանիոյ և Աղեքսանդրիոյ հրապարակներն ստիպուած են ոչխար քաշել Օսմ. երկիրներէն։ Այս պատճառաւ Օսմանեան երկիրներէ ոչխարի արտածութիւնն արգիլուեցաւ Բարձրագոյն հրամանաւ։ Ասկից զատ Կայսերական նահանգներն հրաման ղրկուեցաւ որ մայրաքաղաքիս պէտքերուն բաւելու չափ ոչխար ղրկեն, բայց այս կարգադրութեանց հակառակ Պոլսոյ մէջ մսին գինը բարձր կ'մնայ։ Ոչխարի վաճառականներն եթէ գանգատ մ'ունին, այն ալ սա է թէ ոչխարաց հօտերուն առողջապահական քննութեան համար թէ՛ ժամանակ կ'կորսնցնեն և թէ ծախքերու կ'ենթարկուին։ Օր. համար, Վառնայէ հասած ոչխարներուն մաքսային գործողութիւնները կատարելու համար, ոչխարները քարափին մօտեցող շոգենաւերէն մաւնաները կ'դըրուին և Պոլսոյ մաքսատունը կ'բերուին, յետոյ դարձեալ մաւնաները դրուելով Խասգիւղ կ'փոխադրուին։ Այս կերպով թէ՛ ժամանակ կ'վատնուի և թէ աւելորդ ծախքեր կ'ըլլան։ Ասիկա մեծ դժուարութիւն մ'է թէ՛ մսավաճառ էսնաֆին և թէ ոչխարի վաճառականներուն։ Վաճառականն հարկաւ իր ոչխարներուն քանի ապրանք ըլլալուն հաշուելէ վերջ գին կը դնէ։ Ստոյգ տեղեկութեանց նայելով, Մարտէ սկիզբէն մինչև Սեպտ.ի վերջը, անցեալ տարուան հետ բաղդատմամբ, 51,500 ոչխար պակաս ներածուած է Պոլիս։ Գիներն 1901էն ի վեր աստիճանաբար կ'բարձրանան և այժմեան գները 20 % աւելի են քան երեք տարի առաջուան գները։ Իրաւ է որ Անատոլուէ ղրկուելիք ոչխարները պիտի լրացնեն Ռումելիէ պակաս ղրկուածներուն տեղը, սակայն տարակոյս չկայ թէ գները պիտի չհասնին երեք տարի առաջուան գներուն։ Հետեւապէս անհրաժեշտ հարկ մ'է ամէն կերպով դիւրացնել ի Պոլիս ոչխարներու ներածութիւնն և աւելորդ ծախքերը վերցնել։

ԿԱՅՍ. ԹԻԿՆԱՊԱՀ Ֆերիգ Շաքիր փաշա, երէկ Էտիրնէէ Պոլիս գալով, ուղղակի Կայսերական Պալատ գնաց։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ.—Երեք օրէ ի վեր տիրող անձրեւախառն բուռն փոթորիկն երէկ գիշեր տակաւ դադրեցաւ, և այսօր պայծառ արև կայ ցուրտով մը։ Փոթորիկը զանազան վնասներ պատճառած է Պոլսոյ արուարձաններուն մէջ։ Հիւսիսահայեաց տուներուն ապակիներուն մեծ մասը խորտակուած և շատ մը ծխնելոյզներ տապալած են։ Ուրեք ուրեք մեծամեծ ծառեր արմատախիլ եղած են։ Ցած թաղերու մէջ ջուրերն ողողած են տուներն և քանի մը փողոցներ անանցանելի դարձած են։ Կղզիներու շոգենաւերը չեն կրցած նաւամատոյցին մօտենալ և Գարթալ ու Մալթեփէ գացած են, ուր ճամբորդները պարտաւորուած են գիշերել։ Օրթագիւղի առջև հեղեղներն այնքան աւազ դիզած են որ Շիրքէթի շոգենաւերը մեծ դժուարութիւն կրած են մօտենալու։ Նաւահանգստին մէջ վաճառքներու բեռնաւորումն և ցամաք հանումը դադրած են։ Իտալական շոգենաւային ընկերութեան մէկ մաւունան, որ 63,000 ֆր.ի մետաքսեղէն բեռցած էր, ընկղմեցաւ նաւահանգստին մէջ։

—Աւստրեան Լօյտի Գործակալութիւնը Սելանիկէ և Օտեսայէ հեռագիր ստացած է թէ ծովը յոյժ ալեկոծեալ է։ Այս պատճառաւ է որ Պոլիս սպասուած բոլոր թըղթաբեր շոգենաւերը յապաղումներ կրած են։ Ռուսական Ընկ.եան Նախիմօֆ և Լազարէֆ շոգենաւերը, որք նախընթաց օր Սեւ Ծով ուղևորած էին, պարտաւորուած են կանգ առնել Գավաքի առջեւ, չկրնալով նեղուցէն դուրս ելնել, և երէկ առաւօտ ալ դեռ հոն էին։ Երէկ առաւօտ զրոյց կար թէ հելլենական երկու նաւեր գիշերն ընկղմած են Սեւ—Ծովու մէջ, բայց այս զրոյց ցարդ ոչ հաստատուած է ոչ ալ հերքուած։

—Բոլոր հեռագրաթելերը, բաց ի ընդծովեայէն, խզուած են։ Երէկ առաւօտ եւրոպական կառախումբը սովորական ժամանակէն երկու ժամ ուշ հասաւ, հաւանաբար ձիւնին պատճառաւ։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Հալէպի Վերաքննիչ Ատեանի պատժական ճիւղը 15 տարի տաժանակիր աքսորութեան դատապարտեց Մէհմէտը, որ սպաննած էր Սարգիսն և վիրաւորած էր Գազազ Պետրոսը, ճամբորդութեան ատեն, և կողոպտած էր զանոնք։

ԿԱՏՂԱԾ ԱՂՋԻԿ ՄԸ.—Ալաշէհիրի մէջ, Հաճի Ահմէտ անուն մսավաճառի մը չորս տարեկան աղջիկը վաթսուն օր առաջ կատղած շունէ մը կ'խածնուի. իր ծնողք իմաց չեն տար կառավարութեան, որուն հետևանօք աղջիկը կ'կատղի, և յարձակելով իր քրոջ, մօր, մօրաքրոջ, հօր և մօրեղբօր վրայ, կ'խածատէ եւ կը ճանկէ զանոնք սրունքէն, դէմքէն եւ մարմնոյ զանազան կողմերէն։ Կատղած աղջիկը ի վերջոյ սոսկալի տանջանքներով կ'մեռնի։ Տեղւոյն բժիշկը քննելով վիրաւորեալները, զանոնք Պոլսոյ կատաղաբուժական հաստատութիւնը ղրկել կը յանձնարարէ։ Թաղապետական սնտուկը հայթայթած է անոնց ճամբու ծախքը։

Քրոնիկ Հայ. Եկեղեցիոյ

Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքը, վանքին հաշիւներուն վերջնական և վճռական տնօրինութիւնը կ'խնդրէ, Ազգ. Պատրիարքարան ուղղած նամակով մը։

—Ս. Կաթողիկոսն երէկ զբաղեցաւ Կիլիկիոյ Աթոռին եկեղեց. և կրթ. խընդիրներու կարգադրութեամբ։

—Անդրիանապոլսեցի Պետրոս էֆ. Ոսկերիչեան ձեռք մը պատարագի զգեստ նուիրած է Սայ Ս. Սոփիա եկեղեցւոյն, ի յիշատակ իր հանգուցեալ հօր Մհտ. Կարապետ աղա Ոսկերիչեանի։

—Տ. Բարթողիմէոս Արք. ընկերակցութեամբ Ազնիւ էֆէնտի Տէր Ահարոնեանի՝ առջի իրիկուն Կայս. Պալատ երթալով, պատիւ ունեցաւ ներկայ գտնուելու Իֆթարի սեղանին, ուր ներկայ էին նաև Սպարապետ Բարձր. Րիզա փաշա, Պետական Խորհրդոյ նախագահ Բարձր. Սայիտ փաշա, Արտաքին գործոց նախարար Բարձր. Թէվֆիգ փաշա, Թնդանօթարանի Բարձր. Միւշիր Զէքի փաշա և Եպարքոսական խորհրդական Թէվֆիգ փաշա։ Իֆթարէն վերջ Նորին Սրբազնութիւն Կայս. մեծարանաց արժանացաւ Ա. Սենեկապետ Հաճի Ալի փաշայի միջոցաւ։

—Պոլսոյ իտալական դեսպանը քարտ մը ղրկած է Ս. Պատրիարք Հօր, շնորհակալութիւն յայտնելով Ն. Սրբազնութեան, Իտալիոյ Թագաւորին ծննդեան տարեդարձին առթիւ Փոխանորդ Սրբազան և Ա. Գործակատար Արիս էֆ. Ֆէսճեանը ղրկած ըլլալուն համար շնորհաւորութեան։

—Գալֆայեան Որբանոցի Մայր Քրիստինէ Մայրապետ Ս. Պատրիարք Հօր ուղղած նամակով մը կ'խնդրէ մայրապետական սքեմ կրելու արտօնութիւն տալ Որբանոցի բարեխնամ երկու քոյրերուն՝ Աղաւնի և Մարիամ Քէօսէեան. Թէև նախապէս ալ ներկայացուցած էր այս խընդիրքը, սակայն Ն. Սրբազնութիւն մերժած էր, կանխահաս համարելով։

—Բարեսէր ազգային մը 3 ոսկի աջահամբոյր ղրկած է Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին։

—Կիլիկիոյ Աթոռին կարօտ վարժարանաց համար 200 դասագիրք նուիրած է Տ. Հմայեակ քհնյ. Եքսէրճեան, 70 դասագիրք ալ փաստաբան Միհրան էֆ.։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Նոյմ. 15.— Զօր. Սախարով կ'հեռագրէ Ընդհ. Սպայակոյտին թէ Նոյմ. 14ի օրն հանդարտ անցաւ։

Զարն այսօր միջօրէէն ետքը, ունկնդրութեան ընդունեց ծովակալ Ալեքսէյեվը։

ՄՈՒԿՏԷՆ, 15.— Ծովակալ Սքրիտլով Մուգտէնէ մեկնեցաւ Վլատիվոստոք դառնալու համար։ —Ռուս հեռագր. Գործակալութիւնը կ'ծանուցանէ թէ այժմ բոլոր դիրքերուն վրայ հանդարտութիւն կ'տիրէ։ Թնդանօթաձգութիւնը դադրած է երէկ իրիկուընէ ի վեր։ Ճարոնցիք բազմաթիւ պաշարման թնդանօթներ զետեղեցին։

ԼՈՆՏՈՆ, 15.—Ռիւթէրի Թղթակիցը ճարոնական ձախ բանակին կեդրոնէն կը հեռագրէ.—«Ռուս հենելազօրաց ջոկատ մը երէկ Ճարոնցիներուն վրայ յարձակեցաւ Լիքիադունի մօտ, բայց ծանր կորուստներ կրելով ետ մղուեցաւ ճարոնական հենելազօրաց կողմէ։

ԲՕՐՏՍՄՈՒԹ, 15.—Բորդուկալի Թագաւորն ու Թագուհին հոս հասան և յոյժ սիրալիր կերպով ողջունուեցան Կալլէսի իշխանին կողմէ։ Ցետոյ Ուինտսոր մեկնեցան, ուր ընդունուեցան Էտուարտ Թագաւորէն և Թագուհիէն։

ԴԱՒՐԷԺ, 15.—Քօլերան գրեթէ անհետացաւ հոս։ Բայց Դաւրէժի և սահմանագլխին միջև գտնուած տեղերէն դեռ քանի մը դէպքեր կ'ծանուցուին։

ԼՈՆՏՈՆ, 16.—Ծովակալ Լորտ Պէրէսֆօրտ ընդհ. հրամատար անուանուեցաւ Միջերկրականի անգլ. նաւատորմին, 1905էն սկսեալ։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 16.—Զօր. Սախարով կ'հեռագրէ ընդհ. Սպայակոյտին թէ ամսոյս 15րդ օրն ալ հանդարտ անցաւ։

ՉԻՖՈՒ, 16.—Ռիւթէրի առաջին հեռագիր մը կ'ծանուցանէ.«Ռուսերն օդն հանեցին այսօր Ռօշդըշնի Թորփիլահալածն որ երէկ հոս հասած էր։ Նոյն Գործակալութեան մէկ ուրիշ հեռագիրը կ'ըսէ.— Ռօշդըշնիի գործին մէջ Ռուսաց ընթացքին նկատմամբ բացատրութեան չի սպասուիր այս իրիկուն, բայց կ'կարծուի թէ Չիֆուի նաւահանգստին առջև ճարոնական երկու Թորփիլահալածներու ժամանման հետեւանօք է որ Ռուսերն օդն հանեցին իրենց Թորփիլահալածը։ Ճարոնական հիւպատոսը կ'ըսէ թէ Ռօշդըշնիի նաւաղներէն 9 հոգի ցամաք ելան իրենց հրացաններով զինուած։ Ասոր համար է որ ինք բողոքեց ռուս հիւպատոսին։

ՊԷԼԿՐԱՏ, 16.— Սքուբչինան բացուեցաւ գահաճառով մը, յորում Թագաւորն յիշեց իր Թագադրութիւնը, և յայտարարեց թէ օտար Տէրութեանց և մանաւանդ դրացի Պետութեան հետ Սերպիոյ յարաբերութիւնք յոյժ բարեկամական են։ Ըսաւ թէ Ռուս ժողովուրդին հանդէպ Սերպիոյ աւանդական համակրութիւնք աւելի զօրացած են։ Սերպիոյ և Զանակօրայի միջեւ ընտանեկան ու բարեկամական կապերն անխախտ են։ Սերպիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ մտերիմ բարեկամութիւնն ի յայտ եկաւ Թագաւորին ու իշխանին միջև փոխանակուած այցելութեանց մէջ։ Գահաճառն ապա Սերպիոյ ներքին քաղաքականութեան վրայ խօսելով, կ'հաստատէ թէ Սերպիոյ ելմտական կացութիւնը նպաստաւոր է, և ի վերջոյ յոյս կ'յայտնէ թէ Սքուբչինան իր պարտականութիւնները պիտի կատարէ յօգուտ երկրին բարգաւաճման։ Զանազան օրինագծեր պիտի մատուցուին Ժողովին։

ՎԻԵՆՆԱ, 16.— Լոնտոնէ կ'ծանուցուի թէ Ուաշինկդընի ռուս դեսպան Մ. Քասինի բացորոշապէս յայտարարեր է թէ Ռուսիա պատերազմը պիտի շարունակէ մինչև որ կատարեալ յաղթութիւն շահի, ոչ մէկ պարագայի մէջ զինուորական գործողութիւնները պիտի դադրեցնէ, եւ միջնորդութեան բոլոր զրոյցները մէկ նպատակ միայն ունին, այն է հաւատացնել աշխարհի թէ պատերազմի վախճանը մօտ է, ճարոնական փոխառութիւնն յաջողցնելու համար։ Ռուսիա պիտի չհոյլատրէ ո և է միջամտութիւն, ինչպէս որ Անգլիա՝ Թրանսվալի և Ամերիկա՝ Սպանիոյ հետ պատերազմին մէջ չհոյլատրեցին, եւ պատերազմական գործողութիւնք ո և է հոգ չեն ստեղծեր Ռուսիոյ մեծութեան և իր ելեւմուտքին հաստատութեան հանդէպ։

— Բեդերսպուրկէ կ'հեռագրուի թէ Իգչանի կարեւոր բերդին գրաւման լուրը դեռ չէ հաստատուած։ Ընդհակառակն ամէն յոյս կայ թէ Բորդ Արթուր մինչև Յունուար պիտի դիմանայ։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Նոյմ. 16.— Ռուս Հեռագր. Գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ Չիֆուէ քաշուած հեռագիրներ կ'իմացնեն որ ռուսական Ռօշդըշնի յածանաւը Չիֆու ժամանած է։ Ռօշդըշնի Դեղին ծովու հիւսիսային մասին մէջ տիրող բուռն փոթորիկէն օգտուելով, յաջողեր է փախչիլ Բորդ Արթուրի նաւահանգիստէն և Չիֆուի չէզոք նաւահանգիստն ապաստանիլ։ Ցածանաւին մէջ կային միայն 11 թնդանօթ, 9 սպայ և 95 նաւազ։ Հրամատար Լիէպէն պատմեր է թէ Նոյմ. 11ին Ռէդվիզան զրահաւորը ճարոնական Թորփիլահալած մ'ընկղմեր է, որ Բորդ Արթուրի նաւահանգստին շատ մօտեցած էր, նաւատորմին և ռուսական բերդերուն վիճակը զննելու համար։ Հրամատար Լիէպէն յարեր է թէ ամսոյս 11ին Բորդ Արթուրի գլխաւոր ամրոցները դեռ Ռուսաց ձեռքն էին։ Ցածանաւը զէնընկէց պիտի ըլլայ Չիֆուի առջեւ, ուր պիտի մնայ մինչեւ որ պատերազմը վերջանայ։ Նաւաղները պիտի խոստանան այլեւս չմասնակցիլ պատերազմին։

ԼՈՆՏՈՆ, 17.— Չիֆուէ կ'հեռագրուի թէ հրամատար Լիէպէն ուզելով մեկնիլ Չիֆուի նաւահանգիստէն, որպէս զի զինընկէց չըլլայ, և բուռն փոթորիկին պատճառաւ չկարենալով յաջողիլ, իր մարտանաւը, Ռօշդըշնի, օդն հանեց։ Տեսակցութեան մը պահուն հաստատեց թէ Զօր. Շդէօսէլ վիրաւորուած էր։ Նոյնպէս ըսաւ թէ Բորդ Արթուր տակաւին մէկ տարուան համար պարենաւորուած է։

ԲԱՐԻԶ, 16.—Տաքարէ (Սենեկալ) հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Պալթիկի նաւատորմը, պարենաւորուելէ վերջ, այսօր Տաքարէ մեկնած է դէպ ի Կանաչ Հրուանդան։ Բոլոր մարտանաւերն ալ լաւ վիճակի մէջ են։ 23 ածխաբարձ շոգենաւեր անոնց կ'ընկերանան։

ԼՈՆՏՈՆ, 16.—Ստանտարտի Մանչուրիոյ Թղթակիցը կ'հեռագրէ թէ Ճարոնցիք, որք Սոլինգ—Սի գիւղին կողմը մեծապէս զօրացած էին, Լին—Շի—Բուի կողմէն պաշարողական լուրջ շարժում մը սկսան, որ Ռուսաց աջ կողին կ'սպառնայ։ Ստանտարտի հեռագիրը կ'յարէ թէ մեծ ճակատամարտ մը մօտալուտ է Շա—Հօի ափերուն վրայ։

ՀՌՈՄ, 17.—(Վերջադահ—Բեւսէ) Լիպէրա հեռագր. Գործակալութիւնը կ'ծանուցանէ թէ Զօր. Քուրոբադքին Մանչուրիոյ փոխարքայ պիտի ըլլայ, և Լինէվիչ ու Կրիփէնպէրկ զօրավարները պիտի ստանձնեն զինուորական գործողութեանց վերին ուղղութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյմ. 16.—Թօքիոյէ կ'հեռագրուի թէ բոլորովին անհիմն է հրապարակ նետուած այն լուրը թէ Զօր. Քուրօքի իբր թէ թանչքէ մեռեր է։ Զօրավար Քուրօքի իր սպայակոյտին հետ կը գտնուի իր բանակին գլուխը, և առողջական վիճակն ալ գոհացուցիչ է։

ԼՈՆՏՈՆ, 16.—Տէյլի Մէյլի Թօքիոյի Թղթակիցը կ'հեռագրէ թէ մայրաքաղաքին մէջ զրոյց կ'պտըտի թէ Բորդ Արթուրի առջեւ գործող ճարոնական բանակին հրամատար Զօր. Նօկի վտանգաւոր կերպով հիւանդ է եղեր։ Թղթակիցը կը յարէ թէ բերդաքաղաքին դէմ ռմբակոծութիւնը Նոյմ. 14էն ի վեր վերսկսած է։ Քանի մը յարձակումներ եղան գլխաւոր ամրութեանց դէմ. Ճարոնցիք ծանր կորուստներ կրեցին. մանրամասնութիւնք կ'պակսին։

ԹՕՔԻՕ, 16.—Միքատոն իր նախագահութեան ներքեւ համագումար նստի հրաւիրեց ցամաքային ու ծովային բանակներուն սպայակոյտերը։ Ցաջորդաբար քանի մը խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան։ Խորհրդակցութիւնք խիստ գաղտնի կ'պահուին։ Ինչ ինչ իրողութեանց և զրոյցներու նայելով, կ'կարծուի թէ խորհրդակցութիւնք տեղի ունեցան քանի մը ծրագիրներու վրայ, որոց նպատակն է Պալթիկի Նաւատորմի արգիլել Ծ. Արեւելքի նաւահանգիստներն հասնիլ։

ԼՈՆՏՈՆ. 16.— Ճարոնական 12 միլիոն ստեռլինի արտաքին փոխառութիւնը տամնապատիկ ստորագրուեցաւ։

—16.—Մուգտէնէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մուգտէնի հարաւային կողմը թնդանօթաձգութիւնն երէկուընէ ի վեր դադրած է։ Երկու բանակներուն ճակատին վրայ, դէպ ի կեդրոնն ու աջակողմն սկսուած հրետանիի կռիւները փոփոխութիւն յառաջ չեն բերած երկու կողմանց դիրքերուն մէջ, և կորուստներն ալ երկուստեք ծանր չեն եղած։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 16.—Մուգտէնէ հեռագրեր կ'ծանուցանեն թէ բացարձակ հանդարտութիւն մը կ'տիրէ քաղաքին մէջ ու շրջակայքը։ Կռիւը դադրած է Մուգտէնի հարաւային կողմը։

—Ռուս կառավարութիւնը մերժեց մասնակցիլ Լա Հէյի Խաղաղութեան նոր Դեսպանախորհուրդին, ցորչափ տեւէ պատերազմը Ճարոնի հետ։

—Բարիզի Ռուս դեսպանին որդին՝ Մ. տը Նէլիտով՝ որ Պալթիկի տորմիղին մէջ սպայ էր, Տաքար ժամանելուն մեռաւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

(ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹՂԹԱԲԵՐՈՎ. ՆՈՅՄ. 15.)

ԲՈՐԴ ԱՐԹՈՒՐ

ԲԵՐԴԱՔԱՂԱՔԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՉԻՖՈՒ, Նոյ. 16.— Տեղւոյս ճարոնական պաշտօնեաները կ'ըսեն թէ Բորդ Արթուրը Յունուարէն առաջ չպիտի կրնայ առնուիլ, Բերդաքաղաքին ներքին վիճակը սոսկալի է։ Պահակազօրքը չափազանց կ'նեղուի ցուրտէն և ճարոնական անընդհատ տեղացող ռումբերէն որք քաղաքին ամէն պատուհանները խորտակած են. Թէպէտ պատրաստ պարէն կայ, բայց այդ ալ երկար ատենի համար չի բաւեր։ Մուշտակաւոր բազմաթիւ առագաստանաւեր որ Քինչուէն գալով Բորդ Արթուր մտնել կ'փորձէին, ծովահէններէն կողոպտուեցան։ Պատերազմի արգելեալ ապրանքի գլխաւոր հրապարակը Քինչու է։

ՀՌՈՄ, Նոյմ. 14.—Վերջին երեք օրերու մէջ Ճարոնցիք հազարաւոր ռումբեր տեղացուցին Բորդ Արթուրի զինուորական աւազաններու մէջ գտնուող ռուս նաւերուն վրայ։ «Սեվաստաբոլ» կրակ առաւ։ Ռուս ամրոցներն այլ ևս չեն կրնար պաշտպանել այդ աւազանները։ Չիֆուէ հասած լուրերուն նայելով, ճարոնական երկու թնդանօթակիրներ ընկղմեցան Բորդ Արթուրի առջև։ Նոյմ. 9ին Լիաօդիչանէ մեկնող Ջինացիք լուր տուին թէ Ճարոնցիք Նոյմ. 6ին յարձակեցան Իգուչանի վրայ եւ երկօրեայ կատաղի կռիւէ մը ետք գրաւեցին զայն։ Ռուսերը մեծ կորուստ կրեցին իրենց ցամաքային ականներու պայթումէն, որք յառաջ եկան ճարոնական ռումբերէն, եւ այժմ չեն կրնար ըստ առաջնոյն ետ մղել ճարոնական յարձակումները։

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյ. 13.—Տէյլի Թելէկրաֆի շոգենաւը խուզարկող ճարոնցի սպան ըսաւ թէ Ճարոնցիք մէկ ու կէս մղոն հեռի կ'գտնուին բերդաքաղաքին հիւսիսային գլխաւոր ամրոցներէն։ Մէկ քանի օրէն այդ դիրքերն ալ պիտի առնուին և Բորդ Արթուր պիտի իյնայ։ Ռուսերն այլ ևս պատրաստ ական չունին։ Նաւաբաժինը դուրս ելնելու կարող չէ։

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյմ. 14.—Թօքիոյէ կ'հեռագրեն թէ ծովակալ Թօկօ իր նաւատորմը քննութենէ անցընելով, պէտք եղած նորոգութիւններն ընել կուտայ. հարկ դատուած է այդպէս ընել զի այդ նաւեր տարիէ մ'ի վեր է շարունակ ծովու վրայ են և անոնց մեծ մասն ալ շարունակ մասնակցեցան ծովային գործողութեանց։ Մինչև այս ամսոյ վերջ պիտի աւարտին նորոգութիւնք։

ԲԱՐԻԶ, Նոյ. 14.— Բըթի Ժուռնալ կ'իմանայ Բեդերսպուրկէ թէ Ալեքսէյէվ փոխարքային հետեւորդ սպաներէն մին պատմած է որ Հոկտ.ի առաջին օրերու մէջ չինական զգեստներ հագած հինգ ճարոնցիներ չինական առագաստանաւով մը Չիֆուէ Բորդ Արթուր հասան, Շդէօսէլ, Քօնդրատէնքօ և Ֆօք զօրավարներն սպաննելու նպատակաւ։ Այդ Ճարոնցիք կարծեցնելու համար Ռուսաց թէ իրենք Ջինացի են և Բորդ Արթուրի պաշարեալներուն ուտելիք կ'բերեն, մինչեւ նաւահանգստին մուտքը Թորփիլանաւէ մը հալածուելու երեւոյթը տուած էին իրենց առագաստանաւին։ Զօր. Շդէօսէլ ժամանակին տեղեկութիւն առած ըլլալով գործէն, կախել տուաւ այդ հինգ Ճարոնցիները։

ՀԵԼԼ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ՊԵՐԼԻՆ, Նոյ. 13. — Պրէմէնի ռուս հիւպատոսը ծանոյց թէ ռուս կառավարութիւնը մեծ վարձք կ'խոստանայ Հիւսիս. ծովու մէջ կասկածելի նաւերու ներկայութեան վրայ ստոյգ տեղեկութիւններ տուողին, այսինքն Տօկկըր Պէնքի դէպքը լուսաբանելու համար։

ՌՈՒՍ ՎԻՐԱՒՈՐԵԱԼՆԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյ. 14. — Տէյլի Թելէկրաֆ կ'իմանայ Իրքուցքէ թէ Մուգտէնի եւ Պայքալ լճին միջև 86,000 ռուս վիրաւորեալներ կ'գտնուին։

ՊԵՐԼԻՆ, Նոյ. 13.—Ռուս կառավարութիւնն հրամայեց որ Ֆինլանտա պատերազմի ծախուց համար հինգ ու կէս միլոն ֆինլանտական մարք վճարէ ռուս պետական գանձուն։

ՊՐԷՄ, Նոյ. 14.—Պալթիկի նաւաբաժինն հիւսիսային ծովուն մէջ Նաւ մը ընկղմած էր իր ամբողջ նաւազներով, որուն ինքնութիւնը ցարդ անծանօթ մնացած էր։ Այժմ կ'հաստատուի թէ Աբէ—ա—Նուռն շուէտական շոգենաւն է։

ՔՐՕՆՇՏԱՏ, Նոյ. 14. — Նաւահանգիստը սառեցաւ։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, Նոյմ. 15.)

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	94 31
Ամէնէն բարձր գին	»	94 38
Ամէնէն վար գին	»	94 29
Ռումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	125 75
Ամէնէն բարձր գին	»	126 12½
Ամէնէն վար գին	»	125 75
Թրամվայ	»	98 —
ԲԱՑՈՒՄ, 4 Նոյմ.		
Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	94 24
» » ժամ 6ին		94 24
Ռումելիի Երկաթուղի	Ֆր.	125 50
» » ժամ 6ին		125 50
Հելլէնէն պարգեւատոմսեր Թուղթ	Ֆր.	436 —
» Նոր »	Բ. Օ. Ո.	3 90
Իզմիրի բաժնեթուղթ	Օ. Ո.	16 —
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	Ֆր.	291 —
» » Բ.	»	269 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	516 —
Անատոլուի Երկթ. պարտթ.	»	523 —
» « բաժնթ.	Ա. Ո.	12 20
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ո.	4 05
Թրամուէյ բաժնեթ.	Ղր.	605 —
» հիմնադիր	»	200 —
» պարտաթ.	Ֆր.	494 —
Տէրքօս ջուրի Ընկ.	»	242 —
Հելլենական 5% 1881	Ֆր.	237 —
Թրամվայ	»	97 —
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	63 —
Քարափ Իզմիրի	»	570 —
Թէմաչէքիի բաժնեթուղթ A	»	27 —
» » B	»	18 —
» պարտաթուղթ	»	480 —
Նիւքէթէ հայրիյէ	Օ. Ո.	30 —
ՍԹԻԼԱՆՑ		
Քօնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	2.20 1.75
» ութ օրուան	»	5.50 5.35
Ռումելիի Երկթղ. »	Ֆր.	1.50 —

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	111 07½	110 07½
» չէք	110 27½	110 07
Բարիզ 3 ամիս	22 61¼	22 81¼
» չէք	22 71¼	22 81
Պերլին մարք	18 39	18 49
Վիեննա քուրօն	21 66	21 76

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	Ղր.	110 03
20 ֆրանքնոց	»	87 23
20 մարքնոց	»	107 20
Բօլ էմբէրիալ	»	89 30
Քրիմիզ	»	51 04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 34
Պէշլիք	»	103 30
Նոր Մէթալիք	»	102 10
Ռուսալ Թղթադրամ	»	8 56

[illegible], Ղալաթիա

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյմ. 16			
Օսմանեան Միացեալ բաց.		Ա. Ո.	85 75
» գոց.		»	85 75
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	13 62
Եգիպտական Միացեալ		»	105 25
Անգլ. Քոնսոլիտէ		»	88 25
Փոխառութիւն [illegible]		»	90 50
Պուլկ. Փոխառ.	1888	»	94 50
» » Նոր	1892	»	96 50
Հելլենական Ռենդ	1881	»	37 25
» Մոնօբոլ		»	48 —
Փոխան. Բարիզի վրայ		»	25 30
Թրանսվալ		»	3 87
Ճարոնական 4 %		»	74 —
Դրամազեղչ		»	3 —
ԲԱՐԻԶ, Նոյմ. 16			
Օսմանեան Միացեալ բաց.			87 45
» գոց.			87 45
Ռումելիի Երկաթուղի		Ֆր.	127 50
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	592 —
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%		»	473 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ		»	365 —
Պանք տը Սալօնիք			180 —
[illegible]		»	392 —
Ֆրանս. Ռանթ 3%		»	98 32
Քրէտի Լիոնէ		»	1149 —
Պանք տը Բառի		»	1267 —
Սպանիական արտաքին		»	88 25
Իտալական Ռանթ		»	104 60
Թրանսվալ		»	98 —
Չէք Լոնտոնի վրայ		»	25 14
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի			3 —
ՎԻԵՆՆԱ, Նոյմ. 16			
Փոխան. Բարիզի վրայ		քուրօն	95 32
» Լոնտոնի վրայ		»	239 6
Ռումելի Երկաթուղի		»	132 70
Օսմ. Ռէժի		»	340 —
Դրամազեղչ			3½
ՊԵՐԼԻՆ, Նոյմ. 16			
Օսմ. Միացեալ			85 10
Անատոլուի Երկ. պարտաթ.		մարք	103 —
» » բաժնթ. 60%		»	99 10
Ռուսական 4%		»	91 75
Ռումելիի Երկաթուղի		»	128 25
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.		»	20 21
Ջինական փոխառութիւն	1903		87 40
Դրամազեղչ			4 —

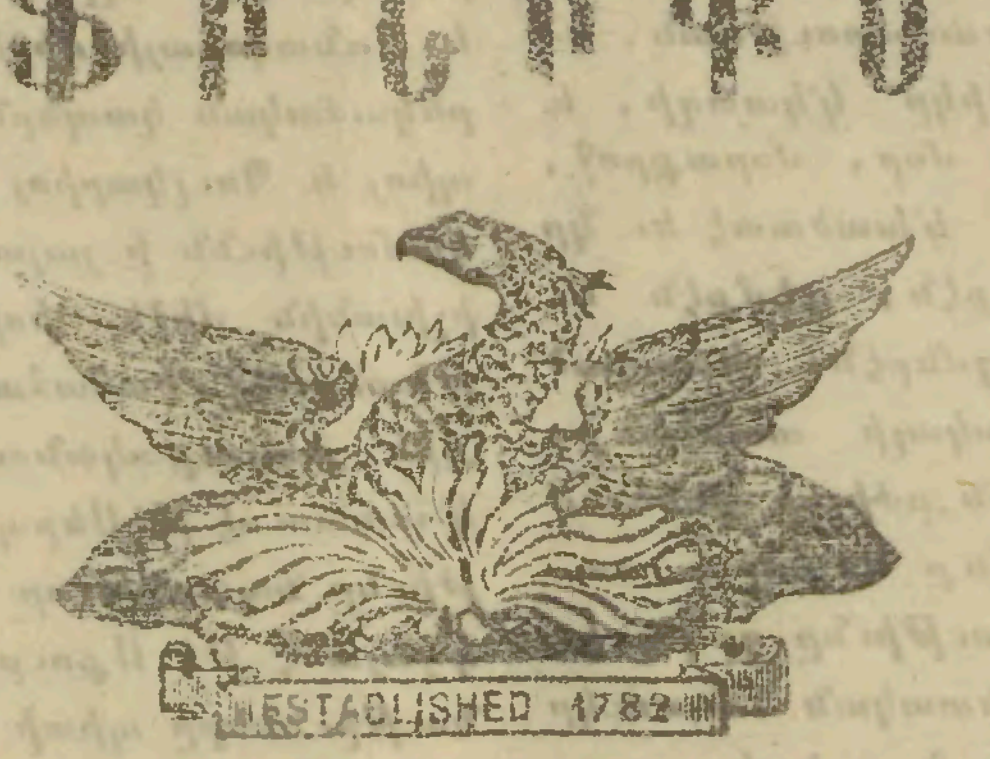
ՎԱՐՁՈՒ ԱՐԱՐԹԸՄԱՆՆԵՐ Ի ՇԻՇԼԻ
Թրամուէյի ճամբուն վրայ, Օսման Պէյի պարտէզին մօտ։ Զանազան մեծութեամբ 30էն 65 օսմ. ոսկի տարեկան վարձքով, ջուրն ալ միասին, գինը մեծութեան և գտնուած յարկին համեմատ։ Յարկաբաժիններու միացման կարելիութիւն։ Հիւսիսի և հարաւի վրայ սենեակներ։ Ելեկտրական զանգակ ամէն սենեակներու մէջ։ Ջրի յանձնակատար։ Ընդարձակ հրապարակ մեծերու և տղայոց խաղերու համար։ Դիմել Անեխեան գործատունին։ 36—26

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY LIMITED

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՖԻՆԻՔՍ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ ՅԱՄԻՆ 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնուել աւելի քան մի դար առաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան մ՚է առաջ բամենատարը Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրերէ բաղկացեալ՝ ունի Դրամագլուխ և պահեստի գումարը 4,500,000 ոսկի. ասկէ կ՚ընդգրկի ՖԻՆԻՔՍԻ Ընկերութեան տրամադրելի վնասուցանութեանց մէջ վճարած գումարը 26,000,000 ոսկի. ասկէ գումարն չոր գարդ վճարած է հրդեհի վնասուած կամ. 50—35

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,500,000

ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութիւն կ՚ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի ու կայծակի, շէնք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և մեծագոյն դիւրութեամբ վճարումներու, ու ամեն կողմէ ընդունելութիւն կարգադրելու անմիջապէս մէջ ապահովագրեալներու կորած վնասները։

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ *ընդհ. Գործակալ կ. Պոլսոյ և գաւառաց.*

Գալաթիա, Պանք Օթոմանի վարի քովը Վէյվօտա խան, գետնայարկ թիւ 1.

ՓՈԽ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ Ի ՊՈԼԻՍ

ՌՈՒԲԷՆ ԱԲԻԿԵԱՆ *Էմին պէյ խան թիւ 1 և 2* — ՃԻՎԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ *Յիւնապլեան խան*

Զննիչ Բիսքներու (Inspecteur des Risques) Ա. ԷՆՔՍԷՐՃԵԱՆ

ԼԱ ՊԱԼՈՒԱԶ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1863 ԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ Ի ՊԱԼ (ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ)

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ 15,243,000 ՖՐ.

ՎՃԱՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 113,000,000 ՖՐ.

Այս ընկերութիւնն ապահովագրութիւններ կ՚ընդունի հրդեհի, կայծի և շոգելից կաթսաներու պայթման, անշարժ ստացուածքներու, և ամէն տեսակ կարասիի և վաճառքի վրայ։

Ընկերութեան ընդհանուր
ԲՐԷՍՏԻ ԼԻՈՆԷ Է Պոլ.
Ընդհանուր գործակալ է Պոլ.
ՔՐԻՍՏԻԱՆ ՏՈՄ.
Պոլիս Ալալեմճի խան, թիւ 16—18
100—16

ՄԻ ՋԱՆՋՐԱՆԱՔ

ԱՇՆԱՆ ԿԱՄ ՁՄԵՌՈՒԱՆ ԵՐԿԱՐ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ

Այս գեղեցիկ ընտանեկան անուշ դրօսանքներու գեղեցիկ հատորներով

ԺԱՄԱՆՑ

ԿԱՄ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Զ. Տ. Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

որ հրատարակուած է և կ՚ծախուի

5 ՂՐՈՒՇԻ

Մի՛ ըսէք այլևս թէ գիշերներն երկարեցան. ի՞նչպէս ժամանակ պիտի անցընենք։

Առէ՛ք ԺԱՄԱՆՑ մը և կրնաք ամբողջ ձմեռը զուարճանալ և զուարճացնել ձեր հիւրերը։

Անհրաժեշտ ամէն մարդու, անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի։

Կ՚գտնուի բոլոր գրավաճառներու և հեղինակին քով, Կ. Պոլիս, Պայպլ Հաուզ։ 25—12

ՀԱՅՑԸ՛Ն ԵՂԲԱՐՔ

ԲԷՅՕՂԼՈՒ ՄԵԾ-ՓՈՂՈՑ Ն° 479

Ձեր ձմեռուան պիտոյքները մի՛ գնէք առանց անգամ մը այցելելու ՀԱՅՑԸՆ ԵՂԲԱՐՑ մեծ վաճառատունը, ուր միշտ կ՚գտնէք Նոյէմբերէն սկսեալ նորաձև պէտքեր համար, և կերպասներ արանց հագուստներու համար. Նաև պլուզներ, ֆանէլա, ֆլանըլէթ, մետաքս, թաւիշ, բօնժէ, ընտիր տեսակ։ Կ՚գտնէք կանանց և տղոց ամէն տեսակ զգեստներ, և գիմացկուն և աժան կերպասներ։

Մասնաճիւղ. — Ղալաթիա, Վոյվոտա, թիւ 87։

Չափի վրայ կամ պատրաստ շապիկներ ալ կ՚ծախուին։ 8—8

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ

Ժ. Տ. ԲԱՐԱՍՔԷՎԱՅԻՏԷՍ

Բէյ-լէ-կ Մէյէր խան թիւ 60

Մասնաճիւղ. — Գումքափու, Մէնէ-քալար նաււ-աւէ, Սօմթի-ա ջուլաղուն ֆէյ.

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Սոյն վաճառատան մէջ մեծաքանակ և փոքրաքանակ կ՚ծախուին ճշմարիտ և զուտ ձէթեր ու օճառներ։—

Ապրանքներուն քննելով յանձնուած վաճառատան կողմէ կ՚կատարուի ձրիաբար 100 զանակներէ վեր։— Այն ապրանքները, որոնցմէ գոհ չեն մնար գնողները, ետ կ՚առնուին փոխարժէքը վճարուելով։—

Գիները վերջնական են և անփոխ

Առաջնակարգ ձէթ,	*օխան*	$6^1/_2$ *ղրշ.*
Նմանապէս լաւ տեսակ	»	6 »
Վառելու ձէթ	»	$5^1/_2$ » և 5

Առաջնակարգ օճառ ամէն տեսակ $3^3/_4$ *ղր.*

Նմանապէս լաւ օճառ $3^1/_4$ *օխան.*

Մասնաւոր գնով ընդունուին նաև գործարաններու, հիւանդանոցներու և աւելի մեծ գնողներու համար սոսկալի էժանագին։— Վաճառատանն ապրանքներու յատկութիւնն ստուգելով որ ամէն կողմէ կ՚գնուին, յանձնարարութիւններ կ՚ատեն նաև ուտելու և վառելու ձէթի, ձեռքի և լուացքի օճառի համար, մասնաւոր գնով։—

Մասնաւոր Ծանուցում. — Հարկաւոր ուշադրութեան արժանի այն տեղի, որ ամէն ձէթ և օճառ որ ուրիշ վաճառատան մէջ կ՚ծախուին, ապակի մէջ զտուած կամ արատաւոր ձէթեր կ՚ըլլան։

Մեր երաշխաւորութիւնը մաքրութեան համար ալ է նաև գնորդներու համար։

Գաւառներուն ամենէն մասնաւոր առաւելութիւններ չի ծախեր։ 50—34

ՏՈԹԹ. ՊԵՆՈՆ ՊԵԶԱԶԵԱՆ

Հաստատուած է Սկիւտար, իր բնակարանը, Սելամլիք Թաղ, Թարլա Պաշի փողոց։ Հիւանդ կ՚ընդունի ամէն օր թէ՛ իր տանը և թէ՛ թաղին բոլոր դեղարաններուն մէջ։ Յանձնարարեալ աղքատ հիւանդները ձրի կ՚դարմանէ։ Ուրբաթ օրերը կէս օրէ վերջ իր տանը և Երեքշաբթի կէս օրէ վերջ, Իճատիէ, Բէրէստէճեան էֆ.ի դեղարանը։ 12—11

ՄԱՄԱ مامة MAMA

Իր բնական վիճակին մէջ ամէնէն աւելի ֆօսֆոր պարունակող ուտեստ մ՚է։ Բժշկական ստոյգ կանոններու համաձայն պատրաստուած այս ուտեստը մինչև և ցորենէն աւելի սննդարար է, և երբ մարմնոյն մէջ մտնէ, իր քանակութեան չափ միս և արիւն յառաջ կ՚բերէ։ Հաւկիթի դեղնուցին չափ ֆօսֆոր և երկաթի տարրեր կը պարունակէ։ Իր բաղադրութեան մէջ անբնական և վերջէն խառնուած քիմիական ոև է նիւթ չէ մտած. այս տեսակէտով, գործածուած բոլոր ալիւրներէն աւելի նախամեծար է։ 50—40

ՔՕՆԵԱՔԻ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ Ի ՄԵԾ ՌՈՒՍԻԱ

Մ. ՊԱՐՊԱՐԷՍՍՈ ԵՂԲԱՐՔ

ՔՕ՛ՆԵԱՔ ՊԱՐՊԱՐԷՍՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց յանձնական քօնեաքը զուտ խաղողի արտադրութիւն է ուրուն հանրածանօթ բաղադրութեամբ և փորձառութեամբ հիմնուած է 1840ին և փոխանցուած է իրենց հօրմէն։ 1875 և 1888ի յանձնական մրցահանդէսներուն, 1889 ի Բարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի Գօրտոֆ և 1900ի Բարիզի մեծ մրցահանդէսներուն մեծ պատուոյ շնորհանդէսներ ստացած են որ Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց ժառանգորդ պատրաստած քօնեաքը թէ՛ հին է թէ՛ ընտիր և ի հասարակութեան վայելքին ամէն պայմաններով, հետևաբար քօնեաքին գերազանց գիտնականներու և բժիշկներու վկայութիւններով։ Պարպարէսս Մ. Եղբարց քօնեաքին պատուած ուրիշ բաղադրութիւ վերլուծողներէն ընդունուած է, թէ ինչ, քանի որ հանրածանօթ է այն և ամենասէր թուղթին տակ, արդարանաքէքներուն նպատակին քննադատելու յատուկ։

Սոյն վաճառատան մէջ կ՚ծախուի նաև, ըստ հյուսելու համար ընտիր յատուկ գինիներ, Քօնեաքներ, Ցանկաստանի յատուկ ռաքի և կերակուրներ, պատրաստութիւններ ու ձմեռնոցներ։

Մենավաճառներ առաջին) *Արտաթ էֆ. Մ. Գոյջի*
) *Հայրեթեան եղբարց*

Յ. Վէհ. Ցանկատանի ~~Թաղապարին~~ 50—32

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել, Ա. Վ. ԱԹԱՆԱՍ Մ. ՔԱԼՕԿԷՐԻՍՕՍ Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ Կ. Պոլիս. Կալաթիա

ՍԻՆԿԸՐ

ՀԱՑԻՒԱԹԻՒՆՔ ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING C°

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. արդիւնք, ամէն աշխարհի ընդունուած ըլլալով իրենց յատկութեամբ ամենէն քննադատուած են որ աշխարհի ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքներ, դերձակներ ու գործարաններ յուն Սինկէրի մեքենայ մը կը գործածեն։ Սինկէրի Ընկ. տարեկան գրեթէ 400 ՝000 մեքենայ կ՚ծախէ։

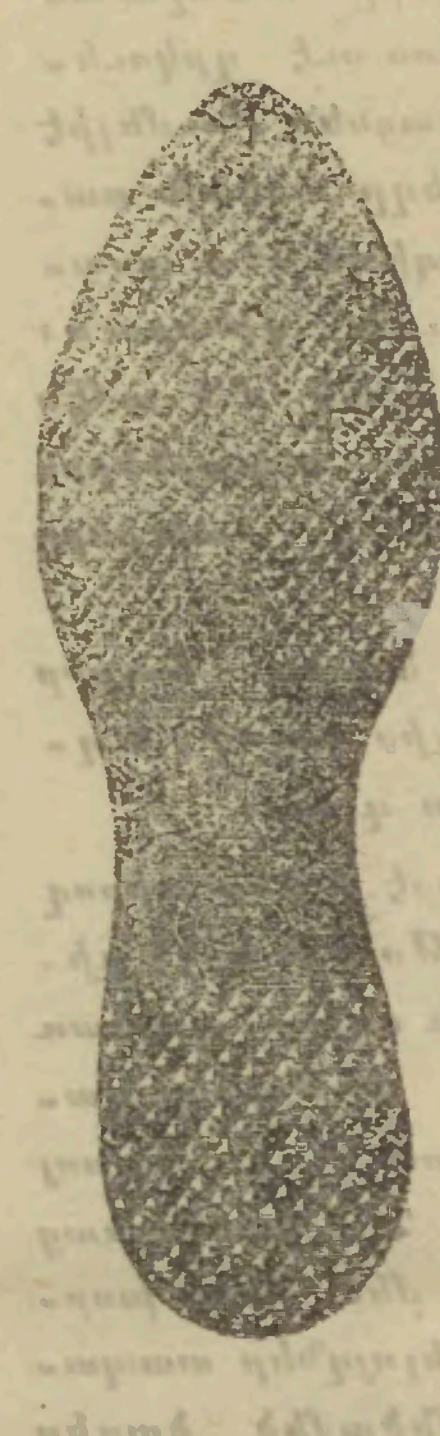
Մասնաւոր ապառիկ գնով դրամով վճարումով։ Բժշկական մեքենայ ամէն տեսակ յատուկ մասնաւոր Սինկէրի մեքենաները կ՚ծախուին։ Թերթ, Շէրոն, Տոմսակ, Պատկեր Սինկէրի գրքոյկը։

Բէրա	) *Շիշլի ճամբան Գրան-Մ. Ֆոյէնի շէնքը* 345 և 343
Ղալաթիա	) *Սինկէր խան, Թիւնէլի հանդէպ*
	) *Գրանդ Ռուէ*
Ստամպոլ	) *Մահմուտ Փաշա թիւ 3.*
	) *Ֆեր Փոսթաների գլխաւոր*

Սկիւտար, Չարշի Պազար, թիւ 130

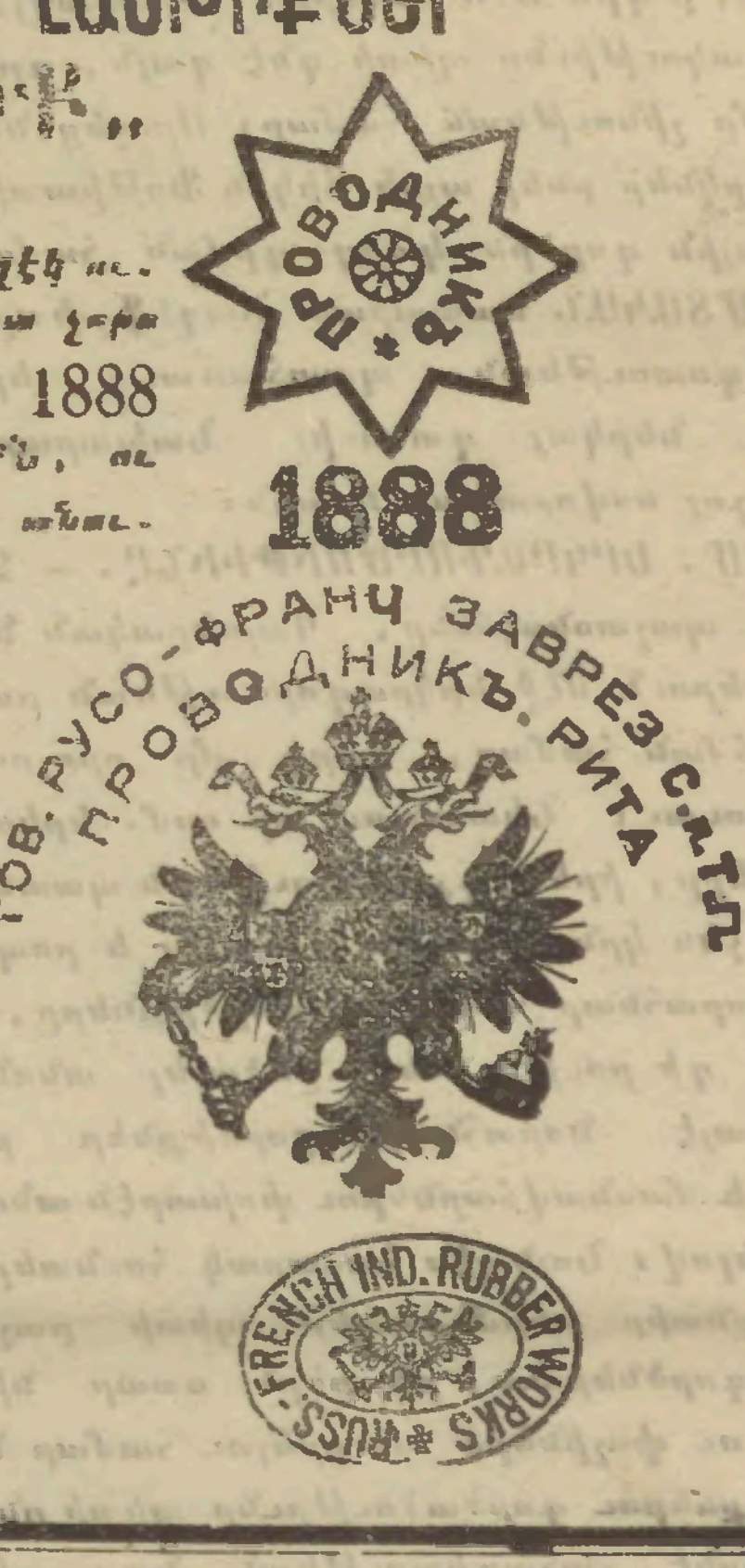
Դրամով ծախուած մեքենաներու վերջին վճարում ... գործ. Բէրա, թիւ 345 և 343 կոփէն, Ֆէրէ Օղլու Միւս գործ. 50—19

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐ
"ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ,,

Կ՚յանձնարարուի ամէնուն ամէն ու տոկունութեան ընել չտեսի և շատ ձեր մեծ գրուագներու, և ամէնականը 1888 *ԹՈՒԱԿԱՆԸ կրող ԱՍՏՂԱՆԻՇԻՆ, ու վաճառատան «ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ» անունին՝ որ ռուսերէն գիրերով գրուած է անոր մէջը։*

Այս ընտիր և առաջին կարգ ռուսական լաստիքը կը ծախուի, Պոլիսի ամէն գլխաւոր վաճառատուններուն և լաստիքի ծախող բոլոր խանութներուն մէջ։ Ու բաւ ամբողջութեան է.

ՊՈԼԻՍ, ԷՆՏ. ՔԷՕԼԼԷ

Մեծ—Թիճարէթ Խան Թիւ 4

50—18

ՊԱՅՄԱՆՔ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ„Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ	6	ՄԷՃ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ »	3	»
ԵՌԱՄՍԵԱՅ »	$1^1/_2$	»
ՋԵՌՔԷ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ	20	ՓՐ.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԲՈՍԴ—ԼՕՔԱԼՈՎ	12	ՂՐ.
ՏԱՐԵԿԱՆ » » »	7	ՄԷՃ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ	26	ՖՐ.
» ՎԵՑԱՄՍ. 13. ԵՌԱՄՍ.	9	»
» ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՏ ԹՈՒՂԹՈՎ և օժանդակ նշանագրով	40	»

Անգլ. ոսկին 119 ղր. — 20 ֆր. ոսկին $94^1/_2$.

—Բէշլիկն 55 ղր.էն մինչ կ՚ընդունուի։

Նոյն պայմանք կ. Պոլսոյ և Գաւառի համար

ԱՆԽՏԻՐ։ **ՄԻՇՏ ԿԱՆԽԻԿ**

Նամակի փուլ կ՚ընդունինք՝ 20 հատ 1 ղր.նոց բօսդայի փուլը 20 ղր.ի հաշուով, և ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղր., նամակի փուլով։

Բօսդայի ծախքը մեր վրայ է, Բօսդ—լօքալէն զատ։ Իսկ դրամին առաքման ծախքն և աժիոյի տարբերութիւնն առաքողին վրայ են։

Չէքերուն և Փօխ՚՚ գրերուն վրայ, պէտք է որ առաքողն ինք փակցուցած ըլլայ 20 փարայի օրինական դրոշմը։

Նմանապէս, մայրաքաղաքէն կամ գաւառէն ղրկուած Ազդերը պէտք է դրոշմուած ըլլան ըստ օրինի։ Եկեղեցական ու բարեգործական Ծանուցումները զերծ են դրոշմի տուրքէն։

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ա՛յն վճարումները միայն վաւերական են որք կ՚ըլլան ի փոխարէն Տպարանին պաշտօնական թղթին՝ ստորագրուած Տնօրէնէն, ու կնքուած Լրագրին սեփական կնիքովը։

Պակաս թերթ կ՚ղրկուի անոնց որ վերոյգրեալէն տարբեր սակով հաշուած ըլլան իրենց ղրկած դրամը։

Բաժանորդ գրուելու և դրամը ղրկելու ամէնէն դիւրին կերպն է՝ մանտա—բօսդ մը առնել, որուն բոլոր ծախքն է 20 փարա մինչև 100 ղր.։ Նամակ գրելու պէտք չկայ։ Բաւ է մանտա—բօսդին կտրօնին ետևին նշանակել բաժանորդին անունը, հասցէն, թուականն ու գումարը։ Դրամը մեզ կը հասնի, և թերթը կ՚ղրկուի, անվրէպ։

Ապառիկ յանձնարարութիւնք ՉԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ։ Զնորոգուած բաժանորդութիւնք ՕՐՆ ՕՐՆ կ՚դադրին։

Հին թիւերը սովորական գնով չեն ծախուիր։

Զապուած ձեռագիրներն ետ չեն տրուիր։

ՆԱՄԱԿԻ 40ՆՈՑ ԿԱՄ 20ՆՈՑ ԲՈՒԼ — և ո՛չ թէ Մէնէտի կամ Իմփէրիալի բուլ — ղրկել կ՚խնդրուի անոնցմէ որք փոքր գումարներու համար Նախամեծար կ՚ըսպեն սակաւին բուլ ղրկել առաքավարելով Նամակաւ։ Բօսդահանէի բուլէն զատ ուրիշ բուլեր ծանրով կը ծախուին, և տարբերութիւնն առաքողը կ՚տուժէ ի հարկէ։

ԴՐԱՄ ԹԷ ՊԱՏԻՒ

(109)

ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

ԲԱՐԻԶԻ ՍՏԱՀԱԿՆԵՐԸ

Գ.—ՏԸՆԻԶԻ ՆՇԱՆԱԾԸ

—Ա՛հ, բացագանչեց Ժօռժ Տավնէլի բարեկամը... երկար ատենէ ի վեր մեռած է։

—Դրեթէ տասը տարիէ ի վեր... սիրելի մայրիկս ողջ է։

—Եւ կ՚թուի թէ զինքը խիստ շատ կը սիրէք, այնքան որքան շատ քնքուշ հիմա կ՚սիրեն մայրերնին։

—Երբեք չպիտի կրնամ զինքը պէտք եղածին չափ սիրել... եթէ գիտնայիք թէ ինչ անձնուիրութեամբ կ՚խնամէ բոլոր այդ խեղճ պզտիկները... յաճախ կ՚ըստիպուիմ միջամտել և խնդրել իրմէ որ իր ուժերուն խնայէ։

—Տկա՞ր է արդեօք։

—Երկար ատեն վախցայ առողջութեանը համար... պզտիկ եղած ատենս կ՚յիշեմ որ յաճախ հիւանդ էր... գրեթէ բնաւ դուրս չէր ելլար։ Հօրս մահուանէն ետքն իմ մասիս իր վրայ ծանրացող մեծ պատասխանատուութիւնը կարծես ուժը տուաւ իրեն առողջանալու... այդ օրէն ի վեր աւելի աղէկ է...։

—Եւ անտարակոյս ձեր խնամքներն ալ բնութեան բրածն ամբողջացուցին... չատ գոհ եմ ատոր համար... եւ կ՚ըսէք որ ձեր հիմնարկած այդ բարեխրական գործին ինք ալ կ՚հետաքրքրուի...։

—Մայրս ինք էր որ առաջին անգամ այդ դարմանատան գաղափարը ունեցաւ... հօրս ողջ եղած ատենը մեր հարստութիւնն այդ ծախքերը չէր ներեր մեզի... պէտք է ըսեմ ձեզի, տիար, թէ մայրս ինքզինքը բարեգործութեան տուաւ ընտանեկան մեծ վիշտի մը պատճառաւ և թէ զիս անմանկ մնացուց որպէս թէ իմ ծնած աշխարհին մաս չկազմէի բնաւ։

—Ուզեր է որ օգտակար մարդ մ՚ըլլաք։

—Այո՛, տիա՛ր, և այդ կէտին վրայ ալ իր գաղափարներն իմիններուս ճիշդ ու ճիշդ կ՚համաձայնէին։ Երբ խելքս գլուխս եկաւ անմիջապէս զգացի որ մեք, աղնուականներս պարապ և անպատակ կեանք մը կ՚անցնէինք. ատոր համար է որ ուզեցի անանկ ասպարէզ մ՚ընտրել որ իմ նմաններուս ամէնէն աւելի կարենայի բարիք ընել... ատոր համար է որ բժիշկ եղայ և մանաւանդ աղքատներու բժիշկ։

Ժօզէ Ռիվաս ձեռքն երիտասարդին երկարեց և յուզումով մը զոր բնաւ չջանաց զսպել։

—Պարոն, ըսաւ, մեզի պէս երկու մարդիկ պէտք չէ որ անօգուտ տեղն իրարու հանդիպած ըլլան։ Հաստատապէս կ՚հաւատամ որ միասին կրնանք շատ գեղեցիկ գործ մը տեսնել... եւ հիմա ձեզի բան մը պիտի յայտնեմ որ ձեզ խիստ շատ պիտի զարմացնէ, առաջուց կ՚իմացնեմ ձեզի...։

—Ի՞նչ...։

—Ձեզ երկար-ատենէ ի վեր կ՚ճանչնայի, Մ. տը Ֆօժըրօլ։

—Կարելի՞ է...։

—Այո՛, ձեր վրայ, ձեր ծնողաց վրայ խօսած էր ինծի իմ մէկ շատ սիրելի բարեկամս...։

—Բարեկա՞մ մը...։

—Եթէ այսօր հարուստ եմ, և եթէ կրնամ ձեզի օգնել ձեր բարեգործական գեղեցիկ գործերուն մէջ՝ ձեր պզտիկ եղած ատենը ճանչցած մէկ անձին կ՚պարտիմ ատիկա, և զոր կարծեմ սիրած ալ էք ժամանակին...։

—Ո՞րն կ՚ակնարկէք, պարոն։

—Մարդու մը որ անհաւատալի ղժբախտութեան մը զոհ գացած է. մարդու մը որ անմեղ ըլլալով հանդերձ դատապարտուած է և որ այդ սարսափելի հարուածէն ետքն ա՛լ չկրցաւ ուղղուիլ...։

Հանրի տը Ֆօժըրօլի դէմքին յանկարծ բացուեցաւ...։

—Ա՛հ, պարոն, կ՚հասկնամ թէ խօսքերնիդ ո՛րու վրայ է... այո՛, այո՛, այդ դժբախտն անկասկած եմ...։

—Տիկին տը Ֆօժըրօլի եղբայրն է...։

—Ժօռժ մօրեղբայրս... կ՚ճանչնա՞յիք իմ Ժօռժ Տավնէլ մօրեղբայրս...։

—Այո՛, տիար, իմ սրտիս մէկ հատիկ բարեկամն էր։

—Եւ ո՞ւր է հիմա։

—Մեռած է։

—Մեռա՞ծ... ո՞ւր... ե՞րբ...։

—Բլանտայնի մէջ ուր միասին կը կռուէինք, և ուր միասին յաղթեցինք բախտին... իր վերջին վայրկեաններուն ներկայ գտնուեցայ և իմ բազուկներուս մէջ աւանդեց հոգին...։

—Խեղճ մօրեղբայրս... պոչեց Հանրի ցաւակցութեամբ և գորովով լեցուն ձայնով մը... Ա՛հ, բախտը մինչև վերջը չժպտեցաւ իրեն...։

—Ուրեմն իրաւ կ՚ըսէի ըսելով որ զինքը թերևս սիրած էք ժամանակին...։

—Իմ բոլոր սրտովս... եւ մանաւանդ անոր համար որ ես ալ, մայրս ալ նորէն չկասկածեցանք իր անմեղութեան վրայ...։

Ռիվասի երկու ձեռքերն երիտասարդին երկու ձեռքերը կ՚սեղմէին...։

—Ահ, չէք գիտեր ո՛րչափ երջանիկ կ՚ընէք զիս, Մ. Հանրի... այնքան երջանիկ եմ Ժօռժ Տավնէլի մասին ձեր այդպէս խօսիլը լսելով...։

—Բայց, ըսէք տեսնեմ, աղջիկ մ՚ունէր անիկա... Տընիզը... իմ պզտիկութեանս ընկերուհին... ի՞նչ եղած է... ան ալ հայրիկին հետ աներեւութացաւ... հ՞ա՛րը տարած էր արդեօք աղջիկը։

—Ո՛չ, բարի մարդ մը, Ժօռժի մէկ հին բարեկամն յանձն առած էր անոր վրայ հսկել... իմ ընկերոջս մահուանէն ի վեր ես ալ իմ քովս առի...

—Է՛հ, պարոն, ուրեմն ամէն բարիք և ամէն գթութիւն ընելու կարող մէկն էք դուք։

—Պարզապէս իմ պարտականութիւնս կատարեցի այն օրն ինչպէս դարձեալ զայն կ՚կատարեմ այսօր։

—Պիտի արտօնէք, այնպէս չէ՞, որ մօրս պատմեմ ձեր բոլոր ինծի ըսածները։

—Անտարակոյս։

—Պէտք է խոստանաք որ պիտի հաճիք գալ կինքը տեսնելու... իր եղբօրը վրայ պիտի խօսիք հետը և եղբօրաղջիկն ալ պիտի ճանչցնէք իրեն։

—Շատ երջանիկ պիտի ըլլամ, Մ. տը Ֆօժըրօլ։

—Լաւ, պարոն, աւելի աղէկ բան մը ըրէք... այո՛... քանի որ կ՚հաւանիք դարմանատունս գալ տեսնալ, ներեցէք որ վաղը գամ ձեզ առնեմ ու հոն տանիմ... մայրս ալ հոն պիտի ըլլայ և իրար այդ գթութեան յարկին տակ պիտի տեսնէք առաջին անգամ։

—Թող այդպէս ըլլայ, տիար, պատասխանեց Ժօզէ Ռիվաս յուրջ և քաղցր ձայնով մը... ուրեմն վաղը...։

Դ. —ՄԱՐԴԱՍԷՐԸ

Ժօզէ Ռիվաս՝ Հանրի տը Ֆօժըրօլի տուած խոստումը ճիշդ ու ճիշդ կատարեց։ Հետևեալ օրն իսկ, Բրեաթայ փողոցին դարմանատունը գնաց և ներկայ գտնուեցաւ երիտասարդ բժիշկին ըրած քննութիւններուն՝ դուրսէն եկող հիւանդներուն վրայ։ Անմոռանալի առաւօտ մ՚ունեցաւ հոն. բոլոր ցաւերը, բոլոր տառապանքները, բոլոր դժբախտութիւնները որք կրնան պատահիլ մարդուս՝ կարծես ամենքն ալ այդ պզտաուորանոցին մէջ հաւաքուած էին։ Իրաւ է որ աղքատ դասակարգն հիւանդութիւններու մեծաշնորհը չունի և ոչ մէկը կրնայ վստահ ըլլալ որ ինք ալ չպիտի բռնուի այդ հիւանդութեանց, բայց շատ անգամ ցաւին առջևը չուտով կարելի կ՚ըլլայ առնել երբ բժիշկն և խնամքները շուտ հասնին. մինչդեռ աղքատն էն վերջին վայրկեանին կ՚դիմէ բժիշկին երբ խնամքները գրեթէ ա՛լ անօգուտ են դարձած։

Որչափ գործաւորներ մինչև վերջին վայրկեանին կ՚աշխատին ընտանիքնին հացէ չզրկելու համար։ Հիւանդանոց կը մտնեն երբ ա՛լ մահն անխուսափելի է։

Երբ վերջին դժբախտը մեկնեցաւ օգնութեան և յոյսի նշոյլ մը տանելով հետը, Հանրի դէպի մեծահարուստ Մեքսիկացիին դառնալով, ըսաւ.

—Հիմա լուր բերին ինծի թէ մօրս կառքն եկեր է և թէ անիկա իմ սենեակիս մէջ ինծի կ՚սպասէ։

Ժօռժ Տավնէլի բարեկամն երիտասարդին հետևեցաւ և ինքզինքը Լուաւիս տը Ֆօժըրօլի դէմը գտաւ։ Լուաւիս շատ յուզուած էր այցելուին դէմքին այլայլութիւնը նշմարել կարենալու համար։ Ձեռքն անոր երկնցուց, և Մեքսիկացին զայն սեղմեց առանց բառ մ՚արտասանելու։ Դատաւորին այրին, որուն աչքերն արցունքով թրջած էին, ըսաւ.

—Իմ խեղճ եղբայրս ճանչցաք, Տիար, և անոր աղջիկն որդեգրեցիք, թոյլ տուէ՛ք որ իմ խորին շնորհակալութիւնս յայտնեմ Ձեզ։

Ժօզէ Ռիվաս երկարօրէն դիտեց ձևին պէս ճերմակ մազերով պսակուած այդ քաղցր դէմքը, որուն գիծերը բարութեան և ազնուութեան դրոշմը կ՚կրէին։

—Տիկի՛ն, ըսաւ վերջապէս, այդ աղջիկն իմ մեռնող բարեկամիս կտակն էր. եթէ չխորհէի որ բոլոր այս թշուառութիւններուն տեսքը կրնայ զինքը յուզել՝ պիտի համարձակէի զայն ալ հետս բերել որպէս զի ձեզ տեսնելու երջանկութիւնը քանի մը վայրկեան առաջ ունենար։

—Իրաւունք ունիք, տիար։ Աւելի աղէկ է որ նուազ տխուր միջավայրի մը մէջ տեսնամ զինքը... ինչպէս գիտէք, որդին իմ տունս իրեն համար բաց է ինչպէս բաց պիտի ըլլար իր հօրն համար եթէ ամէն օր վրան լացած դժբախտս այսօր մեր մէջն ըլլար...։

Ժօզէ Ռիվաս տխուր ձայնով մը պատասխանեց.

—Անիկա հիմա կ՚լսէ ձեզ, տիկին և իր հոգին կ՚ցնծայ ուրախութենէն տեսնելով իր զաւակին ձեր ըրած ընդունելութիւնը։

Տիկին տը Ֆօժըրօլ տխուր հառաչ մը արձակեց.

—Աւաղ, տիար, ըսաւ, զաւկին համար ընելիքս չի կրնար փոխարինել ինչ որ կ՚պարտէի ընել հօրն համար։

Հանրի, որու ճակտին վրայէն ամպ մը անցած էր, գլուխը երերցուց տրտմութեամբ։

Ժօզէ Ռիվաս պատասխանեց.

—Ժօռժ Տավնէլ մինակ այն երջանիկ ժամանակները կ՚յիշէր ուր իրեն համար քոյրերուն ամէնէն գորովալիցն էիք. թողէք որ իր դատողութեան մէջ ալ չէր սխալած. ձեր ամուսնին հանդէպ իր գործածած խիստ լեզուն երբեք չուզեց ձեզի համար գործածել։

(Շար.) 45 — Pierre Decourcelle